

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SOLIQ QO‘MITASI**

SOLIQ AKADEMIYASI

“INFORMATSION TEXNOLOGIYALAR” KAFEDRASI

**«Tasdiqlayman»
O‘quv va ilmiy ishlar
bo‘yicha prorektor**

B. Tuxliyev
2013 y. «__» _____

**«Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanidan
MA‘RUZALAR MATNI**

Oliy ta‘limning	340 000 –	«Biznes va boshqaruv» ta‘lim sohasidagi:
	5340800 –	«Soliqlar va soliqqa tortish» bakalavriat yo‘nalishi uchun

Toshkent – 2013

Annotatsiya

Mazkur ma'ruzalar to'plami 5340800 – «Soliqlar va soliqqa tortish» to'rt yillik bakalavriat yo'nalishida ta'lim oluvchi talabalarning «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanidan o'tiladigan ma'ruza mashg'ulotlari uchun mo'ljallanib, tayyorlangan.

Mavzu. «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanining maqsadi, predmeti va vazifalari. Soliq xizmati organlarida axborot tizimi hamda axborot texnologiyalarining shakllanishi va huquqiy asoslari

Reja

1. **Kirish.** «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanining maqsadi, predmeti va vazifalari.
2. Soliq tizimida axborot texnologiyalarini qo‘llashning zaruriyati va dolzarbligi.
3. Soliq xizmati organlarida axborot tizimi hamda axborot texnologiyalarining shakllanishi va huquqiy asoslari
- 4..Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo‘llanilishi.

1. Kirish. «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanining maqsadi, predmeti va vazifalari.

Insoniyatning XXI asrga qadam qo‘yishi jamiyat hayotining hamma sohalarida axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan belgilanmoqda. Axborot va uni qayta ishlash borgan sari rivojlanib, ishlab chiqarish darajasiga, davlat resursiga va qimmatbaho tovarga aylanib bormoqda. Zamon talabiga javob beradigan, yangicha fikrlaydigan, bozor sharoitlarida muvaffaqiyatli xo‘jalik yuritadigan yuqori malakali, chuqur bilimli mutaxassislarni tayyorlash esa davr talabi bo‘lib qoldi. Mamlakatimiz rivojlangan davlatlar qatoridan mustaqil o‘rin egallashi uchun zamonaviy kompyuter texnologiyalarini hayotimizning barcha sohalariga, jumladan, soliq tizimiga keng joriy etish zarurdir.

Shuning uchun ham, jamiyat hayotining barcha sohalarida kompyuter va axborot texnologiyalarini joriy etish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2002-yil 30-maydagi «Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish» to'g'risidagi 3080-sonli Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2002-yil 6-iyundagi «Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 200-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasining «Axborotlashtirish to'g'risida»gi, «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi, «Elektron tijorat to'g'risida»gi, «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi va «Elektron to'lovlar to'g'risida»gi qonunlari qabul qilindi.

Yuqoridagi qonun va qarorlar barcha sohalar kabi soliq tizimiga ham bevosita tegishli. Davlat iqtisodiyotining hozirgi rivojlanish bosqichida soliq tizimining samarali faoliyat ko'rsatishi aynan mazkur qonunlarning hayotga tatbig'iga bevosita bog'liq. Bunday holat esa soliq tizimida axborot texnologiyalarini keng ko'lamda qo'llashni, soliq xizmati xodimlaridan axborot texnologiyalari sohasidagi bilim va ko'nikmalarni mukammal egallashni talab etadi.

Davlat Soliq Qo'mitasining «Davlat soliq qo'mitasi o'quv muassasalarida davlat soliq xizmati organlari faoliyatiga joriy qilingan dasturiy mahsullarni o'qitish tizimini takomillashtirish to'g'risida»gi 2007 yil 29 iyundagi 153 - sonli buyrug'iga asosan, Davlat soliq qo'mitasi Soliq akademiyasida «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fani «Soliqlar va soliqqa tortish» to'rt yillik bakalavriat yo'nalishi uchun tuzilgan o'quv rejaga kiritilgan.

«Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanida milliy iqtisodiyotda jumladan, soliq tizimida axborot texnologiyalari va ulardan boshqaruv jarayonlarida foydalanish, soliq xizmati organlarida joriy qilingan dasturiy mahsullar va ulardan foydalanish borasida chuqur nazariy va amaliy bilim,

ko'nikmalarni berishga e'tibor beriladi. Soliqlar va soliqqa tortish yo'nalishidagi mutaxassislar mamlakatimizda amalga oshirilayotgan soliq islohotlarining ma'no-mohiyatini anglashi, iqtisodiy bilimlarga ega bo'lishi bilan bir qatorda, soliq tizimidagi axborot texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Fanni o'qitishdan maqsad- talabalarni soliq xizmati organlaridagi axborot tizimlari va texnologiyalari, ma'lumotlarni qayta ishlashning yagona kompyuter tizimining nazariy asoslari bilan tanishtirish hamda ulardan amalda foydalanishni o'rgatishdan ibopat bo'lib, unda soliq xizmati organlarida axborotlashtirish va kompyuterlashtirishning umumiy yo'nalishi bilan bog'liq konseptual masalalar, masalalarni kompyuter yordamida yechish muammolari, hamda soliq xizmati organlarida axborot texnologiyalari va dasturiy mahsullarni qo'llash va ulardan amaliy masalalarni yechishda foydalanish bo'yicha yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malaka shakllantirish.

Fanning vazifalari quyidagilardan iborat:

- Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishining huquqiy asoslarini o'rgatish;
- Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan ma'lumotlarni uzatish korpotariv tarmog'ining tuzilmasi, maqsadi, vazifasi, asosiy tamoyillari va yo'nalishlarini o'rgatish;
- Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan dasturiy majmualar hamda dasturiy mahsullar bilan ishlashning nazariy-amaliy va uslubiy asoslarini berish;
- Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan dasturiy majmualar hamda dasturiy mahsullar bilan ishlash jarayonida zarur bo'ladigan ma'lumotlarni kiritish, saqlash, tahlil qilish va ulardan foydalanish ko'nikmasini shakllantirish;

– axborotlarni qayta ishlash va tahlil qilishning yagona kompyuter tizimining global axborot makonini tashkil etishga imkon beruvchi yagona iyerarxik tizim – Davlat soliq qo‘mitasining telekommunikatsion tizimidan foydalana olishning amaliy jihatlarini o‘rgatish.

“Soliq tizimida dasturiy mahsullar” fanini o‘zlashtirish jarayonida bakalavr:

- Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishining huquqiy asoslarini, soliq xizmati organlari axborot tizimlari va texnologiyalarining umumtuzilmaviy tamoyillarini, soliq xizmati organlarida joriy etilgan dasturiy mahsullarni ishlatish texnologiyasini, ma’lumotlarni ishlash yagona kompyuter tizimining axborot tizimi ma’lumotlar bazasidan foydalanishni; dasturiy mahsullar orqali yuritilayotgan barcha hisobotlarni shakllantirish tartibini *bilishi kerak;*
- soliq xizmati organlari axborot tizimlari va texnologiyalarini tashkil etish konsepsiyalari va asoslarini, soliq tizimida dasturiy mahsullar predmeti va uning usullarini, soliq xizmati organlarida qo‘llanilayotgan dasturiy mahsullarni ishlatish *ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari lozim;*
- soliq xizmati organlari axborot tizimlari va texnologiyalaridan foydalanish maqsadida ma’lumotlarni ishlash va tahlil qilishning yagona kompyuter tizimining axborot tizimi ma’lumotlar bazasidan foydalanish, ma’lumotlar bazasiga birlamchi ma’lumotlarni kiritish, dasturiy mahsullardan foydalanish va ular asosida hisobotlarni shakllantirish bo‘yicha *malakaga ega bo‘lishi kerak.*

«Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fani kompyuterda ishlash asoslarini o‘zlashtirgan, soliq tizimi va qonunchiligi asoslarini biladigan Soliq akademiyasi talabalariga mo‘ljallangan bo‘lib, ularni Davlat Soliq qo‘mitasining ma’lumotlarini ishlashning yagona kompyuter tizimida qo‘llanilayotgan axborot tizimlari, texnologiyalari va dasturiy mahsullari,

avtomatlashtirilgan ish joylari hamda ma'lumotlar bazalari bilan ishlashni o'rgatish maqsadida tavsiya etilgan.

2. Soliq tizimida axborot texnologiyalarini qo'llashning zaruriyati va dolzarbligi

1994 yilda O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining tashkil etilishi munosabati bilan Respublikada soliq tizimi shakllana boshlandi. Davlat soliq siyosatini amalga oshirishda asosiy mavqeni egallagan soliq organlariga soliq qonunlariga rioya qilinishi ustidan nazoratni amalga oshirishdek yuksak vazifa yuklatildi. O'tgan davr oralig'ida soliq organlari davlat budjetining daromad qismini uzluksiz to'ldirishni ta'minlaydigan muntazam tizimga aylandi.

«Davlat soliq xizmati to'g'risida»gi qonunga asosan davlat soliq xizmati organlari xodimlarining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- soliq qonun hujjatlariga rioya etilishi, soliqlarning to'g'ri hisoblanishi, soliqlar o'z vaqtida to'liq to'lanishi ustidan nazorat qilish;
- soliq qonun hujjatlariga rioya etishda zarur shartlarni ta'minlash, soliq majburiyatlarini bajarishda soliq to'lovchilarga yordam ko'rsatish;
- soliq siyosatining samaradorligini oshirishda va takomillashtirishda bevosita ishtirok etish;
- soliq subyektlarini va obyektlarini to'liq va o'z vaqtida hisobga olish;
- davlat budjetining daromad qismini sifatli to'ldirish;
- me'yoriy-huquqiy bazani yanada takomillashtirish, soliq sohasida huquqbuzarliklarning oldini olish, soliqlarni yig'ish va majburiy tarzda undirish funksiyalarini birlashtirish;
- belgilangan prognoz ko'rsatkichlariga muvofiq soliqlar tushumini budjetga tushishini ta'minlash;

- yuridik va jismoniy shaxslarga qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ularni ro'yxatga olish, identifikatsiya raqamlarini berish;
- soliqlar tushishini ta'minlash ishida topshiriqlarni bajarish natijalarini tahlil qilish va tahlil asosida takliflar kiritish;
- soliq siyosatini amalga oshirishda soliq qonun hujjatlarini takomillashtirish bo'yicha uslubiy ishlarni olib borish;
- soliq tizimi unumdorligini va samaradorligini oshirish, salbiy ta'sir va xatar darajasini pasaytirish.

Soliq xizmati organlari xodimlarining qonunda belgilab berilgan yuqoridagi vazifalarini hisobga olgan holda va Respublikamiz iqtisodiyotining bozor munosabatlariga o'tishi sababli soliq to'lovchi obyektlar va subyektlarning soni oshib borishi natijasida soliq organlari idoralariga kelib tushadigan axborotlarning hajmi ortib borishi, ularni saqlash va qisqa muddatlarda qayta ishlash, ma'lumotlarni yuqori organlarga tegishli qarorlar qabul qilish uchun yuborish, yuqori organlardan quyi organlarga ko'rsatma va topshiriqlar berish, hamda tegishli soliq to'lovchi jismoniy va yuridik shaxslarga ma'lumotlar jo'natish soliq tizimiga kompyuter va kommunikatsion texnologiyalarni keng joriy etish zaruriyatini yuzaga keltirdi.

O'z navbatida Davlat soliq xizmati organlari faoliyatini kompyuterlashtirish va axborotlashtirish, malakali xodimlarni tayyorlash, kompyuter jihozlari, dasturiy mahsullar bilan ta'minlash hamda zamon talabidan kelib chiqib, soliq idoralarida jamlangan hisobotlarni elektron ko'rinishda quyi soliq xizmati organlaridan Davlat soliq qo'mitasiga uzatish, Davlat soliq qo'mitasi tomonidan beriladigan operativ topshiriqlarni davlat soliq boshqarmalariga va davlat soliq inspeksiyalariga to'g'ridan – to'g'ri uzatish masalalari, shu bilan birga soliq to'lovchi yuridik va jismoniy shaxslarni ro'yxatga olish, ularni davlat budjeti oldidagi majburiyatlarining

bajarilishi haqidagi ma'lumotlarni yagona soliq to'lovchilar bazasida saqlash va boshqa masalalar dolzarb masalaga aylandi.

Mazkur masalalarni yechishda avvalo Davlat soliq qo'mitasi soliq xizmati idoralarini zamonaviy kompyuter texnologiyalari orqali bir-biri bilan bog'lash va yagona axborotlar bazasini takomillashtirish maqsadida ma'lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimini ishlab chiqish va Davlat soliq qo'mitasining barcha bo'linmalarida lokal axborot-hisoblash tarmoqlarini barpo etishni maqsad qilib qo'ydi. Shu bois Davlat soliq xizmati organlarida zamonaviy axborot texnologiyalari asosida axborot tizimini yaratishga asos solindi va uning huquqiy bazasi yaratildi.

Soliq tizimini axborotlashtirish natijasida:

1. Soliq tizimini axborotlashtirish darajasining rivojlanishi soliq tizimi oldiga qo'yilgan vazifalarni to'liq va tez bajarish uchun imkoniyat yaratdi.
2. Soliq tizimida axborot texnologiyalardan samarali foydalanilgan taqdirda axborot almashuvining tezlashishi hisobiga sarf-xarajatlar (turli xarajatlar: material, ish kuchi, qog'ozbozlik va h.k.) keskin qisqaradi va ish samaradorligi oshib, tizim faoliyati yaxshilanadi.
3. Soliq tizimida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishning faollashuvi mamlakat bo'yicha yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishning bir qismi hisoblanadi, shuning uchun bu jarayonda soliq tizimining faol ishtirok etishi barcha iqtisodiy jihatdan bog'liq jarayonlar uchun katta samara beradi.
4. Soliqlarni hisoblash, to'plash jarayoni soddalashadi va davlat budjetini to'ldirish tezlashadi.

Shu tariqa soliq tizimida axborot texnologiyalarini qo'llash zaruriyati va dolzarbligi yuzaga keldi.

3. Soliq xizmati organlarida axborot tizimi hamda axborot texnologiyalarining shakllanishi va huquqiy asoslari

Axborot tizimlari va texnologiyalarini iqtisodiyot, fan, ta'lim va boshqa sohalarga keng joriy etish maqsadida O'zbekiston Respublikasining 2003 yil 11 dekabrda «Axborotlashtirish to'g'risida»gi, «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi, 2004 yil 29 aprelda «Elektron tijorat to'g'risida»gi, «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi, 2005 yil 16 dekabrda «Elektron to'lovlar to'g'risida»gi Qonunlari qabul qilindi. Bu qonunlar soliq tizimiga bevosita tegishli bo'lib, ularni amaliyotga tadbiiq etish zamon talabiga aylandi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki yillaridanoq Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish masalalariga jiddiy e'tibor qaratila boshlangan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993 yil 3 avgustda «O'zbekiston Respublikasi soliq idoralarida ma'lumotlarni qayta ishlashning yagona kompyuter tizimini yaratish to'g'risida»gi 388-sonli qarori bilan davlat soliq xizmati organlarida axborot resurslari, axborot texnologiyalari va aloqa vositalarini o'z ichiga olgan axborot tizimlarining shakllanishiga asos solingan va ushbu tizim orqali soliq ma'lumotlarini yig'ish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ishlari yo'lga qo'yilgan.

Shu bilan birga, Axborot-texnologiya ta'minoti boshqarmasi va uning hududiy bo'linmalari tashkil etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995 yil 14 sentabrda «O'zbekiston Respublikasi soliq organlarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash va uning xodimlarini ijtimoiy himoya qilishni kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 359-sonli qarori bilan Davlat soliq qo'mitasi qoshida xo'jalik hisobidagi «Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi» (YaTIAM) tashkil etilgan va soliq ma'lumotlarini qayta ishlash uchun zarur bo'lgan maxsus dasturiy mahsullarni yaratish ishlarini tizimli ravishda tashkil etish imkoni yaratilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997 yil 11 martdagi “O‘zbekiston Respublikasida soliq to‘lovchilarga identifikatsion raqamlar berish va qo‘llash tizimi to‘g‘risida”gi 130-sonli qaroriga, hamda DSQning 1997 yil 25 martdagi 78-sonli buyrug‘iga asosan ro‘yxatdan o‘tkazilgan ma‘lumotlarni kompyuterga kiritish, identifikatsion raqam berish va bekor qilish tartiblari belgilandi va bu o‘z navbatida Respublika soliq to‘lovchilarining elektron bazasini yaratishga olib keldi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997 yil 31 dekabrda “Davlat soliq qo‘mitasining global axborot tarmog‘ini tashkil etish to‘g‘risida”gi 580-sonli qarori qabul qilindi va ushbu qarorga asosan DSQ va MicroMax Computer Intelligence, Inc. firmasi (AQSh) bilan Davlat soliq qo‘mitasining global axborot tarmog‘ini tashkil etish bo‘yicha shartnoma tuzildi. Natijada Respublikamiz soliq organlarida yo‘ldosh aloqa tizimidan foydalanish yo‘lga qo‘yildi.

1999 yil 7 yanvarda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Soliq to‘lovchilarning identifikatsiya raqamlarini qo‘llash sohasini kengaytirish to‘g‘risida”dagi 7-sonli qarori qabul qilingan. Qarorga asosan soliq qonunchiligiga rioya qilinishi ustidan nazorat mexanizmini takomillashtirish, soliq organlari ishi samaradorligini oshirish, ularning yangi axborot texnologiyalarini qo‘llashlari uchun shart-sharoitlar yaratilishi uchun barcha xo‘jalik yurituvchi subyektlar 1999 yil 1 aprelgacha identifikatsiya raqami olishlari va uni xizmat ko‘rsatuvchi banklarga yetkazishlari hamda 1 apreldan boshlab identifikatsiya raqami olmagan xo‘jalik yurituvchi subyektlari uchun bankda hech qanday operatsiyalar amalga oshirmaslik ko‘rsatib o‘tilgan.

Ushbu qaror ijrosini ta‘minlash soliq xizmati organlariga yangi axborot texnologiyalarini qo‘llash va ularning uzluksiz ravishda ishlashini ta‘minlash bo‘yicha katta mas‘uliyat yukladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti I. A. Karimov tomonidan Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining 2005 yil 28 yanvardagi qo‘shma majlisida belgilab berilgan ustuvor yo‘nalishlar va vazifalar hamda 7 fevralda Oqsaroy qarorgohidagi o‘tkazilgan yig‘ilishda Davlat soliq xizmati organlari oldiga qo‘yilgan vazifalardan kelib chiqib, soliq organlarini tashkil etishning butun tizimida tub o‘zgarishlarni amalga oshirish, soliqqa oid ma’lumotlarni avtomatlashtirilgan holda qayta ishlash bo‘yicha kompyuter dasturiy mahsullarini amalga joriy etish maqsadida 2005 yil 5 avgustda O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining «Davlat soliq xizmati organlarida avtomatlashtirilgan kompyuter dasturiy mahsullarni amalga joriy etish to‘g‘risida»gi 148 – sonli buyrug‘i chiqdi.

Ushbu buyruqga asosan o‘n ikkita yangi dasturiy mahsullarni ishlab chiqish va amalga joriy etish bo‘yicha Davlat soliq qo‘mitasi buyurtmachi (funktional) bo‘linmalari, «Hisobga olish, axborot ta’minoti va kompyuterlashtirish boshqarmasi» va «Yangi texnologiyalar ilmiy – axborot markazi» mas’ul xodimlaridan iborat ishchi guruhi tarkibi tasdiqlandi va dasturiy mahsullar bo‘yicha texnik topshiriqlarini ishlab chiqish, unga asosan dasturiy mahsullarni yaratish va tajribaviy ishga tushirish vazifalari va muddatlari belgilandi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 4 avgustdagi «Soliq to‘lovchilarga axborot xizmati ko‘rsatish va davlat soliq xizmati organlarining axborot tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida»gi 157-sonli qarori hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011 yil 2 maydagi “Davlat soliq xizmati organlari tomonidan soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlarini ko‘rsatishni yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 125-sonli qarorlarga ko‘ra davlat soliq xizmati organlarining zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llagan holda soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlari ko‘rsatishni yanada takomillashtirish, davlat soliq xizmati organlarining

yagona ma'lumotlar bazasini yaratish, moliyaviy, soliq hisobotlari va soliq majburiyatlari bilan bog'liq boshqa ma'lumotlarni davlat soliq xizmati organlariga elektron hujjat ko'rinishida taqdim etish tizimini takomillashtirish, moliyaviy va soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda taqdim etish va qabul qilish bo'yicha dasturiy mahsullarni takomillashtirish, avtomatlashtirilgan buxgalteriya hisobini yuritish va hisobotlarni elektron hujjat ko'rinishida taqdim etishning afzalliklarini keng yoritish hamda davlat soliq xizmati xodimlarining malakasini oshirish bo'yicha ishlar amalga oshirib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi va "Davlat sirlarini saqlash to'g'risida"gi qonunlariga muvofiq, shuningdek axborotni muhofaza qilishning kriptografik vositalari hamda kriptografiya tizimlaridan foydalangan holda maxfiy yoki davlat sirlaridan iborat bo'lgan ma'lumotlar bayon etilgan axborotni muhofaza qilish faoliyatini tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007 yil 3 aprelda «O'zbekiston Respublikasida axborotni kriptografik muhofaza qilishni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 614-sonli qarori qabul qilindi. Shu tariqa soliq tizimida axborot xavfsizligini ta'minlashning huquqiy bazasi yaratildi.

5.Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi

Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirishga alohida ahamiyat berilib, «2011 yil- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda soliq organlarini yanada modernizatsiya qilish yili» deb e'lon qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 8 yanvardagi «Respublika soliq organlari tizimini yanada modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-1257 son qarori bu borada amalga oshirilayotgan ishlarni yangi bosqichga ko'tarishda muhim asos bo'ldi.

Mazkur hujjatga muvofiq, Davlat soliq qo‘mitasi tomonidan ishlab chiqilgan kompleks tadbirlarga asosan o‘zaro sifatli elektron axborot almashinuvini joriy etish, davlat soliq xizmati organlari ishining samaradorligini kuchaytirishga qaratilgan o‘ttizga yaqin dasturiy mahsullar amaliyotga tatbiq qilindi hamda soliq to‘lovchilarga interaktiv, ya’ni qog‘ozsiz, masofadan turgan holda xizmatlar ko‘rsatish yo‘lga qo‘yildi.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki yillaridanoq Davlat soliq xizmati organlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish masalalariga jiddiy e’tibor qaratila boshlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993 yil 3 avgustdagi 388-sonli qarori bilan davlat soliq xizmati organlarida axborot resurslari, axborot texnologiyalari va aloqa vositalarini o‘z ichiga olgan axborot tizimlarining shakllanishiga asos solingan va ushbu tizim orqali soliq ma’lumotlarini yig‘ish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ishlari yo‘lga qo‘yilgan.

Shu bilan birga, Axborot-texnologiya ta’minoti boshqarmasi va uning hududiy bo‘linmalari tashkil etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1995 yil 14 sentyabrdagi 359-sonli qarori bilan Davlat soliq qo‘mitasi qoshida xo‘jalik hisobidagi «Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi» (YaTIAM) tashkil etilgan va soliq ma’lumotlarini qayta ishlash uchun zarur bo‘lgan maxsus dasturiy mahsullarni yaratish ishlarini tizimli ravishda tashkil etish imkoni yaratilgan.

Vazirlar Mahkamasining 1997 yil 11 martdagi «O‘zbekiston Respublikasida soliq to‘lovchilarga identifikasion raqamlari berish va qo‘llash tizimi to‘g‘risida»gi 130-sonli hamda 1999 yil 7 yanvardagi «Soliq to‘lovchilarning identifikasiya raqamlarini qo‘llash sohasini kengaytirish to‘g‘risida»gi 7-sonli qarorlari qabul qilingandan so‘ng, bank to‘lov

hujjatlarida majburiy rekvizit sifatida STIRning aks ettirilishi yoʻlga qoʻyilib, soliq qonunchiligiga rioya etilishi ustidan nazorat mexanizmini takomillashtirish imkoni yaratildi. STIRlar bugungi kunda ham muhim ahamiyat kasb etib, barcha soliqqa oid axborotlarni yagona bazaga birlashtirishda asosiy meʼzon boʻlib xizmat qilmoqda.

Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997 yil 31 dekabrda «Davlat soliq qoʻmitasining global axborot tarmogʻini tashkil etish toʻgʻrisida»gi 580-sonli qaroriga binoan barcha hududiy soliq idoralarida yoʻldosh aloqasi tizimi oʻrnatilib, korporativ axborot-tarmogʻi tashkil etilgan.

Davlat soliq qoʻmitasining korporativ axborot tarmogʻi ishga tushirilgandan buyon oʻtgan yillar mobaynida uzatilayotgan axborot hajmi yil sayin oʻsib borayotganligi sababli, Davlat soliq xizmati organlarida mahalliy va korporativ kompyuter tarmoqlarini yanada takomillashtirish maqsadida, 2009 yildan boshlab korporativ aloqa kanali tarmogʻini modernizasiya qilish va yer usti kanallariga oʻtkazilish ishlari olib borilgan. Qoraqalpogʻiston Respublikasi, Toshkent shahri va barcha viloyatlar Davlat soliq boshqarmalari va ulardagi 194 ta tuman (shahar) Davlat soliq inspeksiyalarida optik tolali aloqa jihozlari oʻrnatilib, ishga tushirilgan.

Korporativ aloqa tarmogʻini yer usti kanallariga oʻtkazilishi orqali IP-telefon aloqasi ham joriy etilgan. Bunda, hududiy soliq idoralarida shaharlararo soʻzlashuv uchun qoʻshimcha haq talab etilmaydi.

1993-2000 yillarda soliq toʻlovchilarni hisobga olish, ularning budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamgʻarmalar bilan oʻzaro munosabatlari hisobini yuritish ishlari qogʻoz shaklida, yaʼni maxsus daftarlar, kitoblar va jurnallarda amalga oshirilgan boʻlsa, dasturiy mahsullar joriy etilishi bilan ushbu jarayonlar bosqichma-bosqich avtomatlashtirilishi qogʻoz shaklidagi hujjat aylanishidan deyarli voz kechishga imkon berdi.

Davlat soliq xizmati organlarida soliq ma'murchiligini avtomatlashtirish, idoralararo elektron ma'lumot ayirboshlash ulushini kengaytirish maqsadida, davlat soliq xizmati organlariga ma'lumotlar taqdim etuvchi idoralar bilan ma'lumotlarni elektron ayirboshlash kanallari tashkil etilgan.

Davlat soliq qo'mitasining «Soliq to'lovchi-yuridik va jismoniy shaxslarning yagona reyestri», «Soliq to'lovchilarning shaxsiy kartochkalari reyestri», «Moliya va soliq hisoboti reyestri» va «Soliq deklarasiyalari reyestri» rasman ro'yxatga olinib, «Davlat axborot resurslari» maqomiga ega bo'lgan va R00025, R00227, R00228, R00229-sonli guvohnomalar berilgan.

Soliq va boshqa majburiy to'lovlar tushumini hisobga olish hamda nazorat qilish darajasini oshirishga, soliq tushumlarining qo'shimcha manbalarini aniqlash va soliq to'lashdan bo'yin tovlashning oldini olishga, shuningdek soliq to'lovchilar uchun ko'rsatilayotgan interaktiv xizmatlar turini kengaytirish hamda sifatini oshirishga yo'naltirilgan davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimini yanada rivojlantirish va faoliyat samaradorligini oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 30 oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimi faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1843-sonli qarori qabul qilindi.

Qarorga asosan O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi Axborot-tahlil bosh boshqarmasining asosiy vazifalari va faoliyat yo'nalishlari, soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasini shakllantirish bosqichlari belgilab berildi. Mazkur qaror bilan O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi markaziy apparatining yangilangan tuzilmasi; davlat soliq xizmati idoralariga soliq to'lovchilarning majburiyatlari paydo bo'lishi (tugatilishi) to'g'risida ma'lumot taqdim etadigan idora va tashkilotlarning ro'yxati tasdiqlandi. Mazkur qarorning

ilovasida ko'rsatilgan idora va tashkilot rahbarlari zimmasiga soliq majburiyatlari bilan bog'liq bo'lgan ma'lumot va boshqa axborotlar to'laqonli hisobga olinishini ta'minlash yuzasidan shaxsiy javobgarlik yuklatildi.

Yuqoridagilar asosida davlat soliq xizmati organlarida axborot texnologiyalari joriy qilinib, axborot tizimlariga asos solindi va ular muntazam ravishda takomillashtirilib borilmoqda.

Tayanch so'z va atamalar

Axborot; axborotga bo'lgan ehtiyoj, axborotlashtirish; axborotlashgan jamiyat; axborot madaniyati; informatika; axborot resursi; axborot resurslarining yoki axborot tizimlarining mulkdori; axborot resurslarining yoki axborot tizimlarining egasi; axborot texnologiyasi; axborot tizimi; elektron raqamli imzo; elektron raqamli imzoning yopiq kaliti, ma'lumotlarni ishlashning yagona kompyuter tizimi, soliq qo'mitasining korporativ aloqa tarmog'i

Nazorat savollari

1. «Soliq tizimida dasturiy mahsullar» fanining maqsadi, predmeti va vazifalari nimalardan iborat?
2. O'zbekiston Respublikasida axborot texnologiyalarini keng joriy etish borasida qanday ishlar olib borilmoqda?
3. Yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda axborot texnologiyalari va tizimlari fanining roli?
4. DSX boshqaruv organlarida informatsion-kommunikatsion texnologiyalarini qo'llashning afzalliklari nimalardan iborat?
5. Axborot tizimlarini joriy etilishi orqali qanday natijalar ga erishish mumkin?

6. Soliq tizimini axborotlashtirish orqali qanday natijalarga erishish mumkin?

Adabiyotlar: 1-7, 10-18, 22-27, 30-34, 36, 46-48, 51-57.

Mavzu. Soliq xizmati organlaridagi axborot tizimlari va texnologiyalarining tarkibi va tuzilishi

Reja

- 1. Soliq xizmati organlaridagi axborot tizimlari va texnologiyalarining vazifalari.**
- 2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 30 oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimi faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1843-sonli qarori mazmun-mohiyati. Soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasi.**
- 3. Soliq to‘lovchining identifikatsion raqami.**
- 4. Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlariga ishlov berishning yagona kompyuter tizimida foydalaniladigan shakllar, ularning vazifalari.**

1.Soliq xizmati organlaridagi axborot tizimlari va texnologiyalarining vazifalari

Soliq tizimida axborot texnologiyalarining vazifasi soliq xizmati organlari oldiga qo‘yilgan masalalarni hal etish uchun to‘langan soliqlar va yig‘imlar tushumi haqida ma’lumotlar statistikasini ishlab chiqilgan maxsus algoritmlar asosida olib borish va tegishli organlarga uzatish, tushumlar dinamikasini tahlil qilish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun tahliliy ma’lumotlarni berish, tahliliy ma’lumotlar asosida hisobotlar tayyorlash masalalarini yechishni ta’minlashdan iborat.

Soliq xizmati organlarida axborot tizimlari va texnologiyalarini joriy etishning maqsad va vazifalari soliq xizmati organlari bajaradigan

funksiyalar, vazifalar, bir xildagi operatsiyalarni yangi dasturlar bilan imkoni boricha kengroq qamrab olishni ta'minlashdir, zero bu dasturlar soliq ma'lumotlariga ishlov berish jarayonini jadallashtirish, soliq inspektorlari ishining samaradorligini oshirish, ularning ishidagi bir tUSDagi hisob-kitob va oxiri yo'q yozuvlar bilan ishlash yukini kompyuter statistikasining zamonaviy vositalaridan foydalangan holda ijodiy tahlil qilish sohasiga chiqish imkonini beradi.

Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan ma'lumotlarni uzatish korpotariv tarmog'ining har bir bo'g'inida belgilangan talablar bo'yicha asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- soliq to'lovchilarning yagona ma'lumotlar bazasini yaratish;
- soliq to'lovchilar tarkibini tahlil qilish;
- tushgan soliq to'lovlarining o'z vaqtidaligi va to'liqligini tahlil qilish;
- tushgan soliq to'lovlari bo'yicha hisobot hujjatlarini shakllantirish;
- soliq tushumlari va boshqa to'lovlarni bashoratlash;
- me'yoriy-ma'lumotnoma axboroti ma'lumotlari bazasini yuritish;
- DSQ va uning bo'g'inlari bilan ularga aloqador tashkilot va muassasalar uchun talab etilgan tartibda axborot va ma'lumotlar tayyorlashdan iborat.

Davlat soliq xizmati organlari axborot texnologiyalarining oldiga qo'yilgan vazifalarni bajarish uchun quyidagi masalalar hal etilgan:

- Barcha hujjatlar mazmuni va shakli standartlashtirilgan va unifikatsiyalashtirilgan;
- axborotlar klassifikatsiyalashtirilgan va kodlashtirilgan;
- bo'g'inlar va tizimning bosqichlari o'rtasida axborotni uzatish tizimi joriy etilgan;
- avtomatlashtirilgan tizim, hamda u bilan bog'liq bo'lgan axborotlashgan tizim o'rtasida axborotlar almashish yo'lga qo'yilgan;

- dasturiy – texnik majmua va tizimli dasturiy ta’minot unifikatsiyalashtirilgan.

Soliq xizmati organlarida joriy etilgan axborot tizimlari va texnologiyalarining tuzilishi va tarkibi hamda unga yuklatilgan vazifalar soliq tizimida boshqaruvni avtomatlashtirish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga u takomillashib, yangilanib borish xususiyatiga ega.

Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan ma’lumotlarni uzatish korpotariv tarmog‘i

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993 yil 3 avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasi soliq idoralarida ma’lumotlarga ishlov berish yagona kompyuter tizimini yaratish to‘g‘risida”gi 388-sonli qarorini amalga oshirish maqsadida davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan ma’lumotlarni uzatish korpotariv tarmog‘ining maqsadi, umumiy va asosiy masalalari, texnik talablari va asosiy modullari bilan tanishib chiqamiz.

Davlat soliq xizmati organlaridagi ma’lumotlarni uzatish korpotariv tarmog‘ini joriy etishning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- soliqlar yig‘ilishini nazorat qilish bo‘yicha soliq inspektorlarining ish faoliyatini DSQning hamma bosqichlarida yanada samarali bo‘lishini ta’minlash;
- har bir soliq to‘lovchi tomonidan to‘langan soliqlar bo‘yicha aniq ma’lumotlarni ko‘rsatish;
- turli foydalanuvchilarning haqiqiy va to‘la ma’lumotlari bilan DSQda hamda undan tashqarida ta’minlash;
- soliq to‘lovchilar ma’lumotlarining daxlsizligini kafolatlash;
- ma’lumotlardan kelajakda foydalanish uchun ularni himoya qilish.

Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlariga ishlov berishning yagona kompyuter tizimining masalalari tarkibidagi umumiy (tipovoy) masalalar quyidagilardan iborat:

- soliq to‘lovchilar tarkibini tahlil qilish;
- soliq tushumlari va boshqa to‘lovlarni bashoratlash;
- tushgan soliq to‘lovlarining o‘z vaqtidaligi va to‘liqligini tahlil qilish;
- tushgan soliq to‘lovlari bo‘yicha hisobot hujjatlarini shakllantirish;
- me‘yoriy-ma’lumotnoma axboroti ma’lumotlari bazasini yuritish;
- xarajatlar smetasini rejalashtirish va uning bajarilishini nazorat qilish;
- kadrlar bilan, moddiy-texnik va ijtimoiy ta‘minlash.

Umumtuzilmaviy loyihaviy yechimlarga quyidagilar kiritilgan:

- hujjatlar mazmunini va shaklini standartlashtirish va unifikatsiyalashtirish;
- axborotlarni klassifikatsiyalashtirish va kodlashtirish;
- bo‘g‘inlar va tizimning bosqichlari o‘rtasida axborotni uzatish;
- avtomatlashtirilgan tizim, hamda u bilan bog‘liq bo‘lgan axborotlashgan tizimlar o‘rtasida axborotlar almashish;
- dasturiy-texnik majmua va tizimli dasturiy ta‘minotni unifikatsiyalash.

Texnik jihatdan amalga oshirish talabi quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- turli texnik platforma va muvofiq operatsion tizimga o‘tkazish imkoniyati;
- foydalanilayotgan ma’lumotlar bazasi turiga bog‘liq bo‘lmaslik;
- tizimga telekommunikatsion kirish, tizim bo‘yicha ma’lumotlarni taqsimlash, arxiv va qidiruv tizimini yuritish, ma‘muriy va boshqaruvlarni o‘z ichiga olgan texnik yechimning kompleksligi;
- tizimning himoyalanganligi, ma’lumotlarni va tizimni himoya qilish bo‘yicha tashkiliy va texnik tomonlarining ishlab chiqilganligi.

Ma’lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimi umumiy masalalardan tashqari quyidagi tashkiliy masalalarni ham o‘z ichiga oladi:

- ishlab turgan tizimni qamrab olish, yangi tizimni tadbiq etish muddatida ish tartibini integratsiya yoki emulyatsiya qilish;
- ma'lumotlarni qayta ishlash tizimining asosiy blokini ishlab chiqish, DSQning hamma bosqichlari uchun umumiy bo'lgan unifikatsiya va umumiylik tamoyillarini amalga oshirish;
- tizimning o'sib borishi, ya'ni asosiy blokning imkoniyatlarini yangi maxsuslashtirilgan tizim osti bo'laklarini qo'shish hisobiga kengaytirish;
- ma'lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimi uchun tizim osti bo'laklarining minimal yig'indisini tashkil etish.

Ma'lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimining asosiy modullari quyidagilardan iborat:

- soliq hujjatlarini yig'ish va hisob hamda me'yoriy-ma'lumot axborotlarini uzatish tizimi;
- DSQ ma'lumotlarni qayta ishlash tizimiga kirish uchun axborot terminali;
- ma'lumotlarni qayta ishlash modulining arxiv-qidiruv tizimi;
- himoya tizimi.

Quyida har bir modulning asosiy funksiyalarini ko'rib chiqamiz.

Soliq hujjatlarini yig'ish va hisob hamda me'yoriy-ma'lumot axborotlarini uzatish tizimining asosiy funksiyalari.

Birlamchi hujjatlar (soliq deklaratsiyalari, to'lov topshiriqnomalari va b.) tizimga xabarni uzatish (uzatish – birlamchi hujjat yoki hujjatlar to'plami) usuli orqali tushadi, bunda yuqori xavfsizlik kafolatlangan hamda birlamchi hujjatlarning kirish tezligini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'lish kerak.

Ma'lumotlarni qayta ishlash tizimiga kirish uchun axborot terminali - bu quyidagilarni amalga oshiruvchi va qayta ishlovchi dasturiy-apparat majmuasi bo'lib, u:

- soliqlar haqida ma'lumotlar bo'yicha soliq inspektorlarining axborot so'rovlarini;

- zarur holda va kirish uchun yetarli huquqi bo‘lganda, soliq to‘lovchilar tomonidan o‘z hisoblarining holatini kuzatish (monitoring)ni amalga oshiradi.

Ma’lumotlarni qayta ishlash tizimining arxiv-qidiruv modulining asosiy funksiyalari.

Ma’lum muddat tugagandan so‘ng, ma’lumotlarni qayta ishlash modulining ma’lumotlari arxiv qilinadi (strimmer lentalar va magnit-optik disklarga ko‘chiriladi). Arxivdan istalgan vaqtda ma’lumot tahlil uchun chaqirilishi mumkin. Bunday tizimlar “issiq” arxiv deb ataladi. Tizimda qog‘ozli to‘lov hujjatlarini va deklaratsiyalarni kiritishda elektron to‘lovni ko‘rsatib tashkil etish imkoniyati ko‘zda tutilgan bo‘ladi.

Himoya tizimining asosiy funksiyalari:

- tizimga kirishning ma’muriy nazorati va tizimga ruxsatsiz kirishni topish;
- tizimning istalgan operator-foydalanuvchisining identifikatsiyasi va autentifikatsiyasi;
- shifrlash;
- tizimga “mandatli” kirish yoki foydalanuvchi xohishiga ko‘ra kirish;
- “Xavfsizlik yadrosi” – muhim hujjatlarda xavfsizlik mexanizmlarining konsentratsiyasi;
- konfiguratsiya menejmenti;
- tekshirish funksiyalarini bajaradi.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 30 oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimi faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1843-sonli qarori mazmun-

mohiyati. Soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 4 avgustdagi «Soliq to‘lovchilarga axborot xizmati ko‘rsatish va davlat soliq xizmati organlarining axborot tizimini yanada takomillashtirish» to‘g‘risidagi 157-sonli qarori qabul qilingan bo‘lib, ushbu qaror Davlat soliq xizmati organlarining zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llagan holda soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlar ko‘rsatishni yanada takomillashtirish, xo‘jalik yurituvchi subyektlar tomonidan moliyaviy hisobotlar va hisob-kitoblar taqdim etishda elektron hujjat aylanishini joriy etish maqsadida qabul qilingan. Ushbu qaror bilan 2006-2010 yillarda soliq to‘lovchilarga axborot xizmati ko‘rsatish va davlat soliq xizmati organlarining axborot tizimini takomillashtirish dasturi tasdiqlangan. Dasturning 4.1-bandida «Modem aloqasi apparatlari bilan ta‘minlangan, axborot saqlash qurilmalarining ishonchliligi, sig‘imi bo‘yicha ko‘rsatkichlari yuqori bo‘lgan serverlar bilan qo‘shimcha ravishda jihozlash (serverlar va modemlar sotib olish, shuningdek Davlat soliq qo‘mitasining markaziy apparati binosida klaster tizimini yaratish) belgilangan.

2011 yil boshidan O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 29 dekabrda «O‘zbekiston Respublikasining 2011 yilgi investitsiya dasturi to‘g‘risida»gi PQ-1455-sonli qaroriga muvofiq, davlat soliq xizmati organlarining Ma‘lumotlarni qayta ishlash va soliqqa oid axborotlarni saqlash markazini yaratish ishlari olib borildi.

Vazirlar Mahkamasining 2011 yil 2 maydagi “Davlat soliq xizmati organlari tomonidan soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlarini ko‘rsatishni yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 125-sonli Qaroriga ko‘ra, «Davlat soliq xizmati organlarining yagona ma‘lumotlar bazasini yaratish va soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlarini

ko'rsatishni yanada takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlari" tasdiqlandi. Belgilangan vazifalarning davlat soliq xizmati organlari tomonidan to'liq, sifatli va o'z vaqtida bajarilishini ta'minlash bo'yicha, Davlat soliq qo'mitasining 2011 yil 7 maydagi 128-sonli buyrug'i bilan kompleks chora-tadbirlar rejasi tasdiqlandi. Rejaga asosan, davlat soliq xizmati organlarining yagona ma'lumotlar bazasini yaratish bo'yicha quyidagi ishlarni amalga oshirishi rejalashtirildi.

- Davlat soliq xizmati organlarining mavjud axborot tizimlarini o'rganish va yagona ma'lumotlar bazasini yaratish uchun dastlabki ko'rsatkichlarni aniqlash;
- "Davlat soliq qo'mitasining ma'lumotlarni qayta ishlash va soliqqa oid axborotlarni saqlash Markazini yaratish" investitsion loyihasini amalga oshirish;
- Hududiy davlat soliq xizmati organlarining ma'lumotlar bazalarini davlat soliq xizmati organlarining yagona ma'lumotlar bazasiga birlashtirish;
- Davlat soliq xizmati organlarining yagona ma'lumotlar bazasini shakllantirish va foydalanishda axborot xavfsizligini ta'minlash.

Shu bilan birgalikda, rejaga asosan, moliyaviy, soliq hisobotlari va soliq majburiyatlari bilan bog'liq boshqa ma'lumotlarni davlat soliq xizmati organlariga elektron hujjat ko'rinishida taqdim etish tizimini takomillashtirish, moliyaviy va soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda taqdim etish va qabul qilish bo'yicha dasturiy mahsullarni takomillashtirish, avtomatlashtirilgan buxgalteriya hisobini yuritish va hisobotlarni elektron hujjat ko'rinishida taqdim etishning afzalliklarini keng yoritish hamda davlat soliq xizmati xodimlarining malakasini oshirish bo'yicha amalga oshiriladigan vazifalar belgilandi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 йил 14 martdagi “O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining ma’lumotlarni qayta ishlash va soliqqa oid axborotlarni saqlash Markazini tashkil etish choralari haqida”gi 3808-sonli Farmoyishiga asosan, Davlat soliq qo‘mitasi zimmasiga “Ma’lumotlarni qayta ishlash va soliqqa oid axborotlarni saqlash Markazini tashkil etish” investitsiya loyihasining texnik-iqtisodiy hisob-kitoblarini belgilangan tartibda ishlab chiqish va tasdiqlash vazifasi yuklatildi.

Soliq va boshqa majburiy to‘lovlar tushumini hisobga olish hamda nazorat qilish darajasini oshirishga, soliq tushumlarining qo‘shimcha manbalarini aniqlash va soliq to‘lashdan bo‘yin tovlashning oldini olishga, shuningdek soliq to‘lovchilar uchun ko‘rsatilayotgan interaktiv xizmatlar turini kengaytirish hamda sifatini oshirishga yo‘naltirilgan davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimini yanada rivojlantirish va faoliyat samaradorligini oshirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 30 oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimi faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1843-sonli qarori qabul qilindi.

Qarorga asosan:

1.O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi Axborot-tahlil bosh boshqarmasining asosiy vazifalari va faoliyat yo‘nalishlari belgilab berildi.

Unga ko‘ra:

budjetga va budjetdan tashqari jamg‘armalarga to‘lovlarni tahlil etish va prognoz qilish;

soliq to‘lovchilar, soliqqa tortish ob’ektlari, hisoblangan va to‘langan soliqlar hamda boshqa majburiy to‘lovlar, shuningdek ular bo‘yicha imtiyozlar to‘g‘risidagi axborotlarni yig‘ish, qayta ishlash va saqlash;

soliq to'lovchilar tomonidan soliq majburiyatlarining bajarilishini kameral nazorat qilish, shuningdek davlat soliq xizmati idoralariga yuklatilgan vazifalarning ijrosini nazorat qilish uchun axborot ta'minoti;

soliq to'lovchilarning soliq va moliya hisobotlari hamda soliq to'lovchilar to'g'risidagi boshqa axborotlarni avtomatlashtirilgan tarzda hisobga olish;

soliq ma'muriyatchiligi jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;

O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi va boshqa vazirliklar hamda idoralar o'rtasida, jumladan aloqa kanallari orqali elektron axborot almashuvini tashkil etish;

soliq to'lovchilarga real vaqt rejimida keng ko'lamli interaktiv xizmatlar ko'rsatishni tashkil etish;

axborot xavfsizligini ta'minlash hamda mavjud ma'lumotlarni himoya qilish choralarini ko'rish bosh boshqarmaning asosiy vazifalari va faoliyat yo'nalishlari eti belgilandi.

2. Soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasini shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshirilishi, ya'ni:

birinchi bosqich (2013 yil 1 yanvargacha) - barcha hududiy davlat soliq inspeksiyalarining axborot bazasini markaziy ma'lumotlar bazasiga integratsiyalashtirish;

ikkinchi bosqich (2015 yil 1 yanvargacha) - soliq to'lovchilar majburiyatlarining paydo bo'lishi (to'xtatilishi) bo'yicha vazirliklar va idoralarning ma'lumotlar bazasini O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining ma'lumotlar yagona axborot bazasiga integratsiyalashtirish belgilandi.

3. Mazkur qaror bilan:

O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi markaziy apparatining yangilangan tuzilmasi;

davlat soliq xizmati idoralariga soliq to'lovchilarning majburiyatlari paydo bo'lishi (tugatilishi) to'g'risida ma'lumot taqdim etadigan idora va tashkilotlarning ro'yxati tasdiqlandi.

Mazkur qarorning ilovasida ko'rsatilgan idora va tashkilot rahbarlari zimmasiga soliq majburiyatlari bilan bog'liq bo'lgan ma'lumot va boshqa axborotlar to'laqonli hisobga olinishini ta'minlash yuzasidan shaxsiy javobgarlik yuklatildi.

4. Davlat soliq qo'mitasiga:

bir oy muddatda mazkur qaror bilan yuklangan vazifalarni hisobga olgan holda Axborot-tahlil bosh boshqarmasining yangi Nizomini ishlab chiqsin va tasdiqlash;

Axborot-tahlil bosh boshqarmasini zarur moddiy-texnika bazasi bilan ta'minlasin va yuqori malakali kadrlar bilan to'ldirsh;

shtat jadvaliga o'rnatilgan tartibda tegishli o'zgartishlar kiritsh;

Adliya vazirligi hamda boshqa manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda bir oy muddatda qonun hujjatlariga mazkur qarordan kelib chiqadigan o'zgartish va qo'shimchalar to'g'risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritsin, idoraviy normativ hujjatlarni ushbu qarorga muvofiqlashtirish vazifalari yuklatildi.

5. Ushbu qarorning 3-ilovasiga muvofiq "O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi raisining o'rinbosari lavozimini kiritish to'g'risida"gi 2007 yil 28 iyundagi PQ-661-sonli qarorining 2-bandi va uning ilovasi, "O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining tuzilmasini yanada maqbullashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2010 yil 25 fevraldagi PQ-1290-sonli qarorining 2-bandi va uning ilovasi o'z kuchini yo'qotgan deb hisoblandi.

Davlat soliq xizmati idoralarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishga mas'ul bo'lgan Axborot-tahlil bosh boshqarmasining yangilangan tuzilmasi tasdiqlandi.

3. Soliq to'lovchining identifikatsion raqami

O'zbekiston Respublikasi «Soliq xizmati to'g'risida»gi Qonunga binoan soliq xizmati xodimlarining asosiy funksiyalari deb yuridik va jismoniy shaxslarga qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ularni ro'yxatga olish (identifikatsiya) raqamlarini bergan holda soliq to'lovchilar sifatida ularni ro'yxatga qo'yish haqida hujjatlarni berish qayd qilib o'tilgan.

Soliq to'lovchining identifikatsion raqami (STIR) – bu soliq to'lovchilarga markazlashtirilgan tartibda Davlat soliq qo'mitasi tomonidan beriladigan tartib raqami bo'lib, soliq to'lovchilarni ro'yxatga olish va ularning soliq tushumlarini hisobga olish uchun qo'llaniladigan maxsus raqamdir. Ro'yxatga olish va soliq tushumlarini hisobga olish kompyuter tizimi yordamida olib boriladi.

O'zbekiston Respublikasida soliq tizimini yanada takomillashtirish va mustahkamlash, soliq to'lovchilarni hisobga olishni tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997 yil 11 martdagi «O'zbekiston Respublikasi soliq to'lovchilarga identifikatsion raqamlari berish va qo'llash tizimi to'g'risida»gi 130-sonli qarori qabul qilindi va unga ko'ra:

O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi 1997 yil 1 apreldan boshlab soliq to'lovchilarning identifikatsiya raqamlarini berish va qo'llash tizimi joriy etildi;

O'zbekiston Respublikasida soliq to'lovchilarning identifikatsiya raqamlarini berish va qo'llash tizimi to'g'risidagi Nizom tasdiqlandi;

O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankiga 1997 yil 1 aprelgacha soliq to‘lovchilarning identifikatsiya raqamlarini bank hujjatlarining barcha shakllariga majburiy kiritish to‘g‘risidagi masalani hal qilish tavsiya etildi.

Ushbu qarorga asosan, DSQning 1997 yil 25 martda chiqqan 78-sonli buyrug‘ida ko‘rsatilishi bo‘yicha, ro‘yxatdan o‘tkazilgan ma‘lumotlarni kompyuterga kiritish, identifikatsion raqam olganligi haqidagi guvohnomani tuman (shahar) DSIIlarida 5 ish kuni mobaynida (hozirda 2 ish kuni) berish belgilab qo‘yilgan.

Soliq to‘lovchilarning identifikatsiya raqamlarini berish va qo‘llash tizimi to‘g‘risidagi Nizomni joriy etishdan maqsad soliqlar to‘liq to‘lanishini va maxsus jamg‘armalarga mablag‘lar ajratilishini hamda ham soliq organlarining, ham soliq to‘lovchilarning davlatning iqtisodiy manfaatlari va mulkiy huquqlarini ta‘minlash masalalari bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasining barcha vazirliklari, idoralari, mahalliy hokimiyat va boshqaruv organlari, bank muassasalari hamda boshqa muassasalar, tashkilotlar va korxonalar bilan o‘zaro hamkorligini ta‘minlovchi soliq to‘lovchilarni kodlashtirishning yagona tizimini shakllantirishdan iborat.

Identifikatsiya raqami soliq to‘lovchilarning quyidagi toifalariga beriladi:

- yuridik shaxslarga;
- jismoniy shaxslarga, xorijiy fuqarolarga va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarga;
- asosiy yashash joyi bo‘yicha fuqarolarga, shu jumladan O‘zbekiston Respublikasi rezidentlariga;
- doimiy yashash joyiga ega bo‘lmagan, biroq soliq majburiyatlari O‘zbekiston Respublikasi hududida paydo bo‘lgan fuqarolarga.

Soliq solish maqsadida hisobga olinadigan fuqarolarga quyidagilar kiradi:

- O‘zbekiston Respublikasida doimiy yashash joyiga ega bo‘lgan fuqarolar, shu jumladan O‘zbekiston Respublikasidan tashqarida vaqtincha yashab faoliyat ko‘rsatadigan fuqarolar;
- "O‘zbekiston Respublikasi fuqarolaridan, xorijiy fuqarolardan va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslardan olinadigan daromad solig‘i to‘g‘risida"gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga muvofiq, O‘zbekiston Respublikasida kalendar yilda 183 kundan ko‘proq turgan xorijiy fuqarolar va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslar.

Soliq majburiyatlari deganda jismoniy yoki yuridik shaxsda daromad olish manbai mavjudligi yoki soliq solishning boshqa obyekt tushuniladi.

Soliq to‘lovchilarga identifikatsiya raqamlarini berish quyidagilarni ta’minlashga qaratilgan:

- O‘zbekiston Respublikasi soliq to‘lovchilarining identifikatsiya raqamlari yagona reestrini shakllantirish;
- soliq to‘lovchilarni hisobga olishni tartibga solish;
- soliqlarning budjetga tushishini hisobga olish va soliq organlarining o‘zaro hamkorligi bo‘yicha ma’lumotlarni kompyuterda ishlashni joriy etish;
- soliq qonunchiligiga rioya etilishi bo‘yicha axborotlarning yaxlitligi va ishonchliligi ko‘p tomonlama tekshirilishi, nazorat qilinishini tashkil etish;
- soliq organlari bilan davlat hokimiyati va boshqaruvining boshqa organlari bank muassasalari va moliyaviy tisdagi, shuningdek ko‘char va ko‘chmas mulk bo‘yicha operatsiyalarni amalga oshiruvchi boshqa tashkilotlar o‘rtasida axborot ayirboshlashni birxillashtirish;
- daromadlarni, to‘langan soliqlarni va xo‘jalik yurituvchi subyektlar, shu jumladan jismoniy shaxslar tomonidan ijtimoiy va boshqa sug‘urta bo‘yicha davlat jamg‘armalariga to‘lovlarni hisobga olishni birxillashtirish.

Soliq to‘lovchining identifikatsiya raqami soliq majburiyatlari va barcha ijtimoiy huquqlari bo‘yicha yagona hisoblanib, davlat ijtimoiy sug‘urtasi va

boshqa sug'urtalar bo'yicha to'lovlar (mablag'lar) olish bo'yicha davlat hokimiyati va nazorat organlari o'rtasidagi aloqalarda qo'llaniladi va o'zgartirilmaydi.

Identifikatsiya raqami bir marta beriladi va faqat yuridik shaxsning tugatilishi, jismoniy shaxsning vafoti yoki boshqa mamlakatga ko'chib ketishi munosabati bilan, ushbu voqealar ro'y bergandan keyin uch yil o'tgach, bekor qilinishi mumkin. Shundan keyin ushbu kod boshqa soliq to'lovchiga beriladi.

Soliq to'lovchiga identifikatsion raqam berish orqali quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- soliq to'lovchi yuridik va jismoniy shaxslarni to'liq va sifatli ro'yxatga olish;
- soliq to'lovchilarga identifikatsion raqam berish orqali tuman, viloyat, respublika miqyosida soliq to'lovchilarning yagona bazasini tashkil qilish va soliq to'lovchilarning hamma ma'lumotlarini jamlash;
- soliq to'lovchilarning budget bilan munosabatlarini nazorat qilish, to'lagan soliq va to'lovlarni hisobga olish va kompyuter dasturlari orqali yuritish;
- soliq to'lovchilarga berilgan identifikatsion raqam davlat, ijtimoiy ta'minot, sug'urta bo'yicha majburiyatlarini bajarishda va hamma to'lov hujjatlarida ishlatish imkonini beradi.

Soliq to'lovchining identifikatsiya raqami to'qqizta raqamli belgidan iborat bo'lib, dastlabki 8 raqam soliq to'lovchining o'z raqamini, oxirgi raqam esa nazorat sonini bildiradi.

Shunday qilib, soliq to'lovchining identifikatsiya raqami tuzilishi quyidagicha ko'rinishga ega bo'ladi.

1	2
X X X X X X X X	X

1- soliq to'lovchining raqami

2- nazorat soni

Soliq to'lovchining identifikatsiya raqamini kodlashtirish uchun seriyali tartib usulidan foydalaniladi.

Bunda soliq to'lovchilarning identifikatsiya raqamlari barcha to'plami soliq to'lovchilarning tiplarini aniqlashtiruvchi ikki turkumlash guruhiga jismoniy va yuridik shaxslarga ajratilgan.

Ushbu maqsadlarda quyidagi kodlardan foydalaniladi:

20 000 000 X dan 39 999 999 X gacha - yuridik shaxslar uchun;

40 000 000 X dan 79 999 999 X gacha - jismoniy shaxslar uchun;

bunda X - soliq to'lovchining identifikatsiya raqami sonlari izchilligi to'g'riligini nazorat qiluvchi son, ushbu son O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasida kompyuter tomonidan soliq to'lovchiga identifikatsiya raqami berish jarayonida muayyan algoritm bo'yicha shakllantiriladi.

Zarurat bo'lganda, kodlashtirish tizimi imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida quyidagi kodlar zahira qilingan:

00 000 000 X dan 19 999 999 X gacha;

80 000 000 X dan 99 999 99 X gacha

Kodlashtirishning mazkur tuzilishi o'zgarmas va universal hisoblanadi hamda O'zbekiston Respublikasida soliq to'lovchilarning identifikatsiya raqamlarini berish va ularni qo'llash tizimida foydalaniladi.

Yuridik shaxs bo'lgan soliq to'lovchilarga identifikatsiya raqami soliq to'lovchi tomonidan tuman (shahar) davlat soliq inspeksiyasida ro'yxatdan o'tkazish shaklini to'ldirishda ko'rsatilgan ma'lumotlar asosida beriladi. Soliq organlari bilan davlat hokimiyati boshqaruvi boshqa organlari o'rtasida axborot ayirboshlashni bixillashtirish maqsadida soliq to'lovchining

ro'yxatdan o'tkazish ma'lumotlarida unga O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasida berilgan kodi ko'rsatiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006 yil 24 maydagi «Tadbirkorlik subyektlarini davlat ro'yxatiga olish va hisobga qo'yishning xabardor qilish tartibini joriy etish to'g'risida»gi 357-sonli Qaroriga ko'ra quyidagilar belgilangan:

tadbirkorlik subyektlarini davlat ro'yxatiga olish, tegishli ravishda, yustitsiya organlari yoki tuman (shahar)lar hokimliklari huzuridagi tadbirkorlik subyektlarini ro'yxatga olish inspeksiyalari tomonidan bir vaqtning o'zida ularni soliq va statistika organlarida hisobga qo'ygan holda amalga oshirilishi;

ariza xabarnomani bergan paytdan boshlab tadbirkorlik subyektini davlat ro'yxatiga olib, unga davlat ro'yxatiga olinganlik to'g'risidagi guvohnomani berishgacha o'tadigan muddat ko'pi bilan ikki ish kunini tashkil etishi.

Qarorga asosan, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi 2006 yilning 1 sentabrigacha Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari bilan birgalikda tuman (shahar)lar davlat soliq inspeksiyalari bilan ro'yxatga oluvchi organlar o'rtasida soliq to'lovchilarning identifikatsiya raqamlari berilganligi to'g'risidagi tegishli so'rovnomalarni qabul qilish va ushbu axborotni ro'yxatga oluvchi organlarga uzatish uchun elektron pochta aloqasini tashkil etishni ta'minlash topshirilgan.

4.Davlat soliq qo'mitasi ma'lumotlariga ishlov berishning yagona kompyuter tizimida hujjatlarni saqlash, foydalaniladigan shakllar va ularning vazifalari

Soliq to'lovchi yuridik va jismoniy shaxslarni ro'yxatga olish, ularning ro'yxatga olish ma'lumotlaridagi o'zgarish va qo'shimchalarni kiritish, soliq

to'lovchi jismoniy shaxsning soliqlarini hisobga olish, soliq to'lovchi yuridik shaxslarning tekshirish dalolatnomalarini qayd qilish, soliq va majburiy to'lovlar bo'yicha moliyaviy sanksiyalarni yuritish va boshqa ma'lumotlarni kompyuter tizimida kiritib, tahlil qilish uchun Davlat soliq qo'mitasi tomonidan bir qancha shakllar ishlab chiqilgan.

Hozirgi kunda DSQ MIYaKTda asosan quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- 1) 01-shakl. Soliq to'lovchi jismoniy shaxsni ro'yxatga olish varaqasi.
- 2) 02-shakl. Soliq to'lovchi yuridik shaxsni ro'yxatga olish varaqasi.
- 3) 03-shakl. Soliq to'lovchi jismoniy shaxsning ro'yxatga olish ma'lumotlaridagi o'zgarishlar.

Ushbu shakl soliq inspeksiyasida ilgari 01- shakl bilan ro'yxatdan o'tkazilgan soliq to'lovchi jismoniy shaxslarning ro'yxatga olish ma'lumotlarini o'zgartirishda (famiyasi, ismi, otasining ismi, yashash joyi va hokazolar o'zgarganda) to'ldiriladi.

4) 04- shakl. Soliq to'lovchi yuridik shaxsning ro'yxatga olish ma'lumotlaridagi o'zgarishlar. Ushbu shakl faqat STYuSh to'g'risidagi quyidagi ro'yxat ma'lumotlari o'zgarganda to'ldiriladi (hech qanday o'zgarishlar bo'lmagan hollarda 04-shakl biror marta ham to'ldirilmasligi mumkin):

- korxonaning nomi yoki manzili;
- faoliyat turi;
- mulkchilik shakli;
- soliq to'lovchining holati.

Korxonalar joylashgan hudud o'zgarganda oldingi hudud DSIsida 04-shaklni to'ldirib, undagi "Soliq to'lovchi holati" grafasida "Ko'chib ketgan"

deb ko'rsatilishi shart, keyingi hududdagi DSIda 04 va 08-shakllarni to'ldirish kerak bo'ladi. 02-shakl esa to'ldirilmaydi.

5) 05- shakl. Vaqtincha identifikatsiya raqami olganligi haqida guvohnoma, hozirgi paytda bekor qilingan.

6) 06 - shakl. Soliq to'lovchi Davlat soliq qo'mitasida ro'yxatga olinganligi va unga identifikatsiya raqami berilganligi to'g'risida GUVOHNOMA.

7) 07- shakl. Xabarnoma. Tashkilot ro'yxatdan o'tib, STIR olgandan so'ng, unga xabarnoma jo'natiladi.

8) 08- shakl. Soliq to'lovchi yuridik (yuridik) shaxs to'g'risida qo'shimcha ma'lumotlar. 08 - shakl soliq to'lovchi yuridik shaxs to'g'risidagi qo'shimcha ma'lumotlarni qayd qilish varaqasi yuridik shaxslarni birlamchi ro'yxatga olishda yoki korxonahabari, bosh hisobchisining ismi- shariflari, nizom jamg'armasi, hisob raqami, MFO, bank, tobelik yoki vazirlik nomlari o'zgarganda to'ldiriladi. Lekin ba'zi ma'lumotlar o'zgargan taqdirda faqat talab qilinganda qayta to'ldirilishi mumkin.

9) 09- shakl. Soliq to'lovchi jismoniy shaxsning soliqlarini hisobga olish varaqasi. Soliq to'lovchi jismoniy shaxslarning soliqlarini hisobga olish varaqasidan soliqlarini qayd qilish va ularni kompyuterda hisoblash uchun foydalanilib soliqlarni to'laydigan har bir fuqaro uchun to'ldiriladi.

10) 10-shakl. Soliq to'lovchilarning tekshirish dalolatnomalarini qayd qilish varag'i.

12) 15-shakl. Xo'jalik yuritayotgan subyektlarni korxonahabari va tashkilotlarning davlat registriga kiritilganligi haqida guvohnoma

(Makroiqtisodiyot vazirligiga va Statistika qo‘mitasiga bog‘liq bo‘lgan kodlar bo‘yicha). Ushbu guvohnomada klassifikatorlar bo‘yicha quyidagi kodlar beriladi:

KOPF - tashkiliy -huquqiy shakllar klassifikatori;

KFS - mulkchilik shakllari klassifikatori;

OKONX - xalq xo‘jaligi tarmoqlarining umumdavlat klassifikatori;

SOATO - ma‘muriy-hududiy obyektlarni belgilash tizimi;

SOOGU - davlat boshqaruv idoralarini belgilash tizimi.

13) 16-shakl. Yakka tartibda tadbirkorlik faoliyati bilan shug‘ullanuvchi soliq to‘lovchilarning ma‘lumotlari va soliqlarini hisobga olish varaqasi (16A - shakl import bilan shug‘ullanuvchilar uchun).

1996 yilgacha hamma shakllar 2 tilda tuzilgan (davlat va rus tilida) 1996 yil 1 yanvardan boshlab, alohida rus tilida ham tuzila boshlangan.

Tayanch so‘z va atamalar

Soliq idoralarining yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasi, zahira markaz, STIR, KOPF, KFS, OKONX, SOATO, SOOGU, HTJR (NMD), 01-shakl , 02-shakl, 03-shakl, 04- shakl, 05- shakl, 06 – shakl, 07- shakl, 08- shakl, 09- shakl, 10-shakl, 15-shakl. 16-shakl.

Nazorat savollari

1. Soliq xizmati organlari axborot tizimlari qanday vazifalarni amalga oshirishga mo‘ljallangan?
2. Soliq xizmati organlari axborot tizimi qanday bosqichlardan iborat?
3. Soliq tizimi axborot texnologiyasi qanday vazifalarni amalga oshirishga mo‘ljallangan?

4. Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlariga ishlov berishning yagona kompyuter tizimining asosiy maqsadlari nimalardan iborat?
5. Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlariga ishlov berishning yagona kompyuter tizimining masalalari qanday umumiy (tipovoy) masalalardan iborat?
6. Ma’lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimining asosiy modullari nimalardan iborat?
7. Himoya tizimining qanday asosiy funksiyalari bor?
8. Ma’lumotlarga ishlov berishning yagona kompyuter tizimi qanday texnik imkoniyatlarga ega?
9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011 yil 2 maydagi “Davlat soliq xizmati organlari tomonidan soliq to‘lovchilarga axborot xizmatlarini ko‘rsatishni yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 125-sonli Qaroriga ko‘ra qanday vazifalar belgilandi?
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 30 oktabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi davlat soliq xizmati idoralari axborot-kommunikatsiya tizimi faoliyati samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1843-sonli qaroriga asosan soliq idoralarning yagona integratsiyalashtirilgan axborot resurs bazasini yaratish qanday bosqichlarda amalga oshiriladi?
11. STIR berilishining asosiy maqsadlari nimalardan iborat ?
12. STIR olish uchun qaysi shakllar to‘ldiriladi?
13. Soliq to‘lovchilarning ro‘yxatga olish ma’lumotlarida o‘zgarishlar bo‘lganda qaysi shakllar to‘ldiriladi?
14. Soliq to‘lovchilarning ro‘yxatga olish ma’lumotlarida qo‘shimchalar bo‘lganda qaysi shakllar to‘ldiriladi?

Adabiyotlar: 3, 7-9, 19-21, 24-25, 27-29, 31-32, 51-57.

**Mavzu. Soliq xizmati organlari axborot tizimi tarkibidagi
asosiy dasturiy mahsullar**

REJA:

- 1. Davlat soliq xizmati idoralarida amalga joriy etilgan dasturiy mahsullar haqida umumiy tushuncha.**
- 2. Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni WEB texnologiyasi asosida takomillashtirish, ma'lumotlar bazasini Oracle platformasiga o'tkazish va umumlashtirish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar.**
- 3. Davlat soliq qo'mitasining 2013 yil 10 fevraldagi 59-sonli buyrug'iga asosan, davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni inventarizatsiya qilish, ulardan foydalanishni takomillashtirish va birlashtirish bo'yicha qabul qilingan Harakat dasturiga asosan belgilangan vazifalar.**
- 4. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - Yuridik» dasturiy majmuasi tarkibidagi asosiy dasturiy mahsullar.**

- 1. Davlat soliq xizmati idoralarida amalga joriy etilgan dasturiy mahsullar haqida umumiy tushuncha.**

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993 yil 3 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasi soliq idoralarida ma'lumotlarni ishlashning yagona kompyuter tizimini yaratish to'g'risida"gi 388-sonli qarorida belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida, davlat soliq xizmati idoralari faoliyatiga tegishli bo'lgan dasturiy mahsullar ishlab chiqarila boshlandi.

Soliq organlarini tashkil etishning butun tizimida tub o‘zgarishlarni amalga oshirish, soliqqa oid ma’lumotlarni avtomatlashtirilgan holda qayta ishlash bo‘yicha kompyuter dasturiy mahsullarini amalga joriy etish maqsadida DSQning 2005 yil 5 avgustda «Davlat soliq xizmati organlarida avtomatlashtirilgan kompyuter dasturiy mahsullarni amalga joriy etish to‘g‘risida»gi 148-sonli buyrug‘i chiqdi. Buyruqda O‘zbekiston Respublikasi DSQ da ishlab chiqilayotgan dasturiy mahsullar bo‘yicha tuzilgan mas’ul ishchi guruh a’zolarining ro‘yxati hamda dasturiy mahsullar texnik topshiriqlarini ishlab chiqish, dasturiy mahsullarni ishlab chiqish va quyida keltirilgan dasturiy mahsullarni tajribaviy ishga tushirish muddatlari belgilab berildi (1-jadval).

1-jadval

DSQning 2005 yil 5 avgustdagi 148-sonli buyrug‘iga asosan amalga joriy etilishi belgilangan dasturiy mahsullar

№	Dasturiy mahsul nomi	Mazmuni
1	KADR	O‘zbekiston Respublikasi DSQning hodimlarining yagona restri (DSI, DSB, DSQ)
2	Koord_GNI	Respublika tekshiruvlar reja – jadvali ijrosini shakllantirish va nazorat qilish dasturi (DSI, DSB, DSQ).
3	AdmPrac	«Ma’muriy amaliyotni hisobga olish» dasturiy majmuasi
4	Apray	«Davlat soliq organlari tomonidan tekshirishlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar kiritiladigan baza, mavjud ma’lumotlar asosida hisobotlarni yuritish va tahlil qilish» dasturiy mahsuli.
5	NED_GNI	«Budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg‘armalarga

		qarzdorliklar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli.
6	N1Ray, N1RayPF, N1RayDF, N1RayShF	«1-N: Budget va budgetdan tashqari Davlat maqsadli jamg'armalariga mablag'lar tushumi hisobi» dasturiy majmuasi
7	ELEKTR_9	«Yuridik shaxslar tomonidan iste'mol qilingan elektr energiyasi uchun hisob-kitoblarni amalga oshirilishini nazorat qilish va to'lov muddati o'tgan qarzlarni qisqartirish natijalari tahlilini olib borish» dasturiy mahsuli.
8	CARN 3	«Soliq to'lovchi yuridik shaxslar varaqasi» dasturiy majmuasi
9	YER SOLIG'I	«Yuridik shaxslar yer (yagona yer) solig'i bo'yicha hisobotini yuritish» dasturiy majmuasi
10	Musodara 2005	«Davlat daromadiga o'tkaziladigan mol-mulknini hisobga olish, baholash va sotishdan tushgan pul mablag'larni to'liq va o'z vaqtida budgetga tushishini nazorat qilish » dasturiy mahsuli
11	EReports 2006	Davlat soliq organlarida soliq to'lovchilarning soliq va moliyaviy hisobotlarini elektron shaklda qabul qilish va statistik ma'lumotlarni shakllantirish dasturiy majmuasi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasining 2010 yilgi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari va davlat budjeti parametrlari to'g'risida» 2009 yil 22 dekabrda PQ-1245-son qaroriga hamda O'zbekiston Respublikasining 2009 yil 30 dekabrda O'RQ-241-son Qonuni bilan Soliq kodeksiga kiritilgan o'zgartirishlar va qo'shimchalar talablaridan kelib chiqib davlat soliq xizmati organlarida

amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarga o'zgartirishlar kiritilayotganligini inobatga olib, shu bilan birga dasturiy mahsullarning nomlanishini qisqa, lo'nda va qulay ko'rinishga keltirish hamda yangi ishlab chiqilayotgan yoxud o'zgartirish kiritilayotgan dasturiy mahsullarning yozilish matnlarini saqlanishini ta'minlash maqsadida Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarning yangi nomlari ro'yxati ilovaga muvofiq tasdiqlandi. 2010 yil 1 fevraldan boshlab barcha hujjatlarda dasturiy mahsullar yangi nom bilan yuritish belgilandi (2-jadval). Davlat soliq qo'mitasining Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markaziga bir oy muddatda davlat soliq xizmati organlarida mavjud bo'lgan barcha dasturiy mahsullarning kirish sahifasida yangi nom aks ettirilishini ta'minlash belgilandi. Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan (etiladigan) barcha dasturiy mahsullarning yozilish matni matritsa (isxodnik)larining to'liq arxivini shakllantirish va ishonchli saqlanishini hamda xavfsizligini ta'minlash yuklatildi

2-jadval

Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarning yangi nomlari ro'yxati

	Dasturiy mahsulning amaldagi nomi	Dasturiy mahsulning yangilangan nomi
1	«Soliq to'lovchi jismoniy shaxslarni va ularning soliq majburiyatlarini hisobga olish» dasturiy majmuasi	«Jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlarini hisobga olish» dasturiy majmuasi
	«Davlat daromadiga o'tkaziladigan mol-mulkni hisobga olish, baholash va sotishdan tushgan pul mablag'larini to'liq va	«Davlat daromadiga o'tkaziladigan mol-mulklar hisobini yuritish» dasturiy

2	o'z vaqtida budgetga tushishini nazorat qilishni avtomatlashtirish» dasturiy mahsuli	mahsuli
3	«Soliq deklaratsiyalarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli	«Soliq deklaratsiyalarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli
4	«Jismoniy shaxs soliq to'lovchilarning ma'lumotlar bazasini avtomatik inventarizatsiya qilish» dasturiy mahsuli	«Jismoniy shaxslar ma'lumotlar bazasini inventarizatsiya qilish» dasturiy mahsuli
5	«Jismoniy shaxslar egaligidagi mol-mulk va yer solig'i obyektlarini hisobga olish» dasturiy mahsuli	«Jismoniy shaxslarning soliq solish obyektlarini hisobga olish» dasturiy mahsuli
6	«Jismoniy shaxslarga pasport berilganligi, shu jumladan yo'qotilgan yoki amal qilish muddati o'tgan pasportlar o'rniga berilgan pasportlar, bekor qilingan pasportlar to'g'risida elektron fayl ko'rinishida IIV dan olinadigan ma'lumotlar asosida jismoniy shaxslarning STIR ma'lumotlariga DSQ bazasida markazlashgan holda avtomatlashtirilgan tarzda ishlov berish» dasturiy mahsuli	«Fuqarolarning Pasport va STIR ma'lumotlarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli Webportal 10.15.52.20
7	«Jismoniy shaxslarning jami yillik daromadi to'g'risida deklaratsiyani elektron tarzda topshirish» dasturiy mahsuli	«Soliq deklaratsiyalarini elektron tarzda topshirish» dasturiy mahsuli.
8	<i>O'zbekiston Respublikasi Davlat-tijorat Xalq</i>	«Jamg'arib boriladigan

	<i>banki tomonidan Davlat soliq qo‘mitasiga taqdim etilayotgan Jamg‘arib boriladigan pensiya badallari bo‘yicha kunlik tushumlarni qayta ishlanishini avtomatlashtirish dasturiy mahsuli</i>	<i>pensiya badallari tushumlarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli</i>
9	«Elektr energiyasidan foydalanganlik uchun debitorlik qarzini tulay olmagan yuridik shaxslardan qarzlarni majburiy undirish bo‘yicha soliq idoralarida tezkor hisobotlarni yuritish» dasturiy mahsuli	«Elektr energiyasi bo‘yicha muddati o‘tgan qarzdorlik hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
10	«Yuridik shaxslar yer (yagona yer) solig‘i bo‘yicha hisobotini yuritish» dasturiy majmuasi	«Yuridik shaxslar yer solig‘i hisobini yuritish» dasturiy majmuasi
11	«Yer fondi va yer solig‘ini hisobini yuritish» dasturiy mahsuli	«Yer fondi va yer solig‘i hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
12	«Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning hisobotlarini elektron ko‘rinishda yuborish» (On Line) dasturiy mahsuli	«Soliq hisobotlarini elektron ko‘rinishda yuborish» (Online) dasturiy mahsuli
13	«Interaktiv xizmatlar» dasturiy mahsuli	«Interaktiv xizmatlar» dasturiy mahsuli
14	«Yuridik shaxslarning imtiyozining hisobini olib borish» dasturiy mahsuli	«Yuridik shaxslar imtiyozlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
15	«Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning hisobotlarini elektron ko‘rinishda yuborish»	«Soliq hisobotlarini elektron ko‘rinishda

	dasturiy mahsuli (Off Line)	yuborish» (Offline) dasturiy mahsuli
16	«Avval xususiylashtirilgan korxonalar – yagona soliq to‘lovi to‘lovchilarini umumbelgilangan soliqlarni to‘lashga o‘tkazish» dasturiy mahsuli	«Avval xususiylashtirilgan va yagona soliq to‘lovi to‘lovchi korxonalar tahlili» dasturiy mahsuli
17	«Kameral tekshiruv» dasturiy mahsuli	«Kameral tekshiruv» dasturiy mahsuli IP-10.15.52.30
18	«Davlat soliq xizmati organlari tomonidan o‘tkazilgan hujjatli, qisqa muddatli, reydlar va boshqa tekshirishlar to‘g‘risida ma’lumotlar bazasini yaratish va mavjud ma’lumotlar asosida hisobotlarni tayyorlab beruvchi» dasturiy mahsuli	«Soliq tekshiruvlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
19	«Ma’muriy amaliyotni hisobga olish» dasturiy mahsuli	«Ma’muriy amaliyotni hisobga olish» dasturiy mahsuli
20	«Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi yuridik shaxslar (SIAIJ-3)» dasturiy majmuasi	«Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi
21	«1-N budjet va budjetdan tashqari davlat maqsadli jamg‘armalariga tushumlar hisobi» dasturiy majmuasi	«Davlat budjeti va maqsadli jamg‘armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasi
22	«Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning budjet va budjetdan tashqari davlat maqsadli jamg‘armalariga qarzdorliklarni hisobini	«Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli

	yuritish va undirilishini nazorat qilish» dasturiy mahsuli.	
23	«Bank-DSI» dasturiy mahsuli	«Bank-DSI» dasturiy mahsuli
24	«Davlat soliq xizmati xodimlarining yagona hisobini olib borish» dasturiy mahsuli	«Xodimlar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
25	«Respublika tekshirishlar reja-jadvalini shakllantirish va bajarilishini nazorat qilish» dasturiy mahsuli	«Tekshirishlar reja-jadvalini shakllantirish» dasturiy mahsuli
26	«Yakka tartibdagi tadbirkorlar faoliyatida oʻtkaziladigan rejadan tashqari tekshirishlar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli.	«Yakka tadbirkorlarda tekshirishlar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli.
27	«Yagona elektron tarmoq orqali qoʻmita tomonidan olinadigan kundalik tezkor axborotlarni qabul qilish, olingan maʼlumotlarni hududlar va tushumlar manbasi asosida saralab xududlarga avtomatik ravishda joʻnatish» (PQ-726 boʻyicha) dasturiy mahsuli	«Naqd pul tushumlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli IP -
28	«Hujjatlar bajarilishini nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimi» (ASKID) dasturiy mahsuli	«Hujjatlar bajarilishini nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimi» (ASKID) dasturiy mahsuli
29	«Hududiy Davlat soliq organlari tomonidan yirik pul aylanmalari toʻgʻrisidagi tijorat banklaridan olingan elektron axborotlarni tahlil qilinishining hisobini olib borish» dasturiy mahsuli	«Yirik pul aylanmalari tahlili hisobini yuritish» dasturiy mahsuli

30	«Tijorat banklari tomonidan yirik pul aylanmalariga oid taqdim etilayotgan axborotlarga asosan xo‘jalik yurituvchi subyektlar tomonidan soliq va to‘lovlarni yashirish holatlarini tahlil qilish» dasturiy mahsuli	«Yirik pul aylanmalarini amalga oshirgan qarzdor subyektlar faoliyatini tahlil qilish» dasturiy mahsuli
31	«Davlat soliq qo‘mitasining ichki idoraviy hujjatlari elektron axborot tizimini yaratish» dasturiy mahsuli	«Ichki idoraviy hujjatlar elektron axborot tizimi» dasturiy mahsuli

2. Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni WEB texnologiyasi asosida takomillashtirish, ma’lumotlar bazasini Oracle platformasiga o‘tkazish va umumlashtirish bo‘yicha amalga oshirilgan ishlar.

Davlat soliq qo‘mitasining 2011 yil 1 martdagi “Davlat soliq qo‘mitasida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni WEB texnologiyasi asosida takomillashtirish, ma’lumotlar bazasini Oracle platformasiga o‘tkazish va umumlashtirish chora-tadbirlar rejasi”ga muvofiq, Davlat soliq xizmati organlarida joriy etilgan 22 ta dasturiy mahsullarning ma’lumotlar bazasi guruhlariga ajratilib, quyidagi 5 ta dasturiy majmuaga birlashtirildi.

DM joriy qilingan asosiy yo‘nalishlar:

1. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi -jismoniy shaxslar» dasturiy majmuasi.
2. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - Yuridik shaxslar» dasturiy majmuasi
3. Soliq nazorati DM.
4. Maxsus DM.
5. “Interaktiv”DM.

1. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi -jismoniy shaxslar» dasturiy majmuasi.

- «Jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlarini hisobga olish» dasturiy majmuasi;
- «Davlat daromadiga o‘tkaziladigan mol-mulklar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;
- «Soliq deklaratsiyalarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli;
- Jismoniy shaxslarning soliq solish obyektlarini hisobga olish» dasturiy mahsuli.

«Jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlarini hisobga olish» va «Jismoniy shaxslarning soliq solish obektlarini hisobga olish» dasturiy mahsullarining mazmun-mohiyati bir ekanligi, farqi esa faqat Toshkent shahrida ob’ektlarga tayanganligi, qolgan barcha DSIlarda fuqarolar STIRlariga bog‘langanligini inobatga olib, ularni bir nom bilan, ya’ni «Jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlari» dasturiy mahsuli deb yuritish maqsadga muvofiq deb topildi.

2. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - Yuridik shaxslar» dasturiy majmuasi

SI AIJ -4 - «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi;

- «Davlat budjeti va maqsadli jamg‘armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasi;

- «Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;

- «Yirik pul aylanmalari tahlili hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;

«Bank-DSQ» -

- «Elektr energiyasi bo'yicha muddati o'tgan qarzdorlik hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;

-«Yuridik shaxslar yer solig'i hisobini yuritish» dasturiy majmuasi;

- «Yer fondi va yer solig'i hisobini yuritish» dasturiy mahsuli ;

- «Yuridik shaxslar imtiyozlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;

- YuSh MBini inventarizatsiya qilish;

- QQS to'lovchilarini aniqlash tizimi.

3. Soliq nazoratiga oid DM.

- -«Soliq tekshiruvlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
- -«Ma'muriy amaliyotni hisobga olish» dasturiy mahsuli
- - «Tekshirishlar reja-jadvalini shakllantirish» dasturiy mahsuli
- -«Yakka tadbirkorlarda tekshirishlar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli.
- «Kameral tekshiruv» dasturiy mahsuli

4. Maxsus DM

- -«Xodimlar hisobini yuritish» dasturiy mahsuli
- «Hujjatlar bajarilishini nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimi» () dasturiy mahsuli
- «Ichki idoraviy hujjatlar elektron axborot tizimi» dasturiy mahsuli

5. «Interaktiv» DM

- «Soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda yuborish» dasturiy mahsuli
- «Soliq deklaratsiyalarini elektron tarzda topshirish
- Yuridik va jismoniy shaxslarga interaktiv xizmat ko'rsatish DM

Dasturiy mahsullarni birlashtirish orqali quyidagi natijalarga erishildi:

- dasturiy mahsullar soni qisqardi;
- dasturiy mahsullar ma'lumotlar bazasi o'zaro birlashdi;
- barcha dasturiy mahsullarning dasturlash tili bir xillashdi;
- umumlashtirilgan hisobot shakllantirish imkoniyati yaratildi;
- dasturiy mahsullar yaratilayotgan Davlat soliq qo'mitasining ma'lumotlarni qayta ishlash va soliqqa oid axborotlarni saqlash Markazi doirasida ishlash uchun moslashtirildi.

Boshqa DM

- “Eksport- import operatsiyalari va tovarlar harakati” dasturiy mahsuli;
- “Nazorat-kassa mashinalarini ro'yxatga olish va hisobini yuritish yagona tizimi” dasturiy mahsuli;
- «Fuqarolarning Pasport va STIR ma'lumotlarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli;
- «Jamg'arib boriladigan pensiya badallari tushumlarini qayta ishlash» dasturiy mahsuli ;
- «Naqd pul tushumlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli;
- «Faoliyat ko'rsatmayotgan korxonalarini tugatilishini nazorat qilish» dasturiy mahsuli
- F2_n - O'zbekiston Respublikasi soliq idoralarining hisobot davrida bajarilgan ishlar haqida hisobotlarni shakllantirish dasturi (soliq idoralarining faoliyatini nazorat qilish (2-N shaklidagi hisobot)).

3. Davlat soliq qo‘mitasining 2013 yil 10 fevraldagi 59-sonli buyrug‘iga asosan, davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni inventarizatsiya qilish, ulardan foydalanishni takomillashtirish va birlashtirish bo‘yicha qabul qilingan Harakat dasturi.

Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni takomillashtirish, birlashtirish, foydalanish jarayonini kengaytirish va yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish hamda dasturiy mahsullardan foydalanish samaradorligini yanada oshirish maqsadida, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining 2013 yil 10 fevralda “Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni inventarizatsiya qilish, ulardan foydalanishni takomillashtirish va birlashtirish bo‘yicha Harakat dasturini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 59-sonli buyrug‘i qabul qilindi.

Buyruqqa asosan, davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni inventarizatsiya qilish, ulardan foydalanishni takomillashtirish va birlashtirish bo‘yicha Harakat dasturi tasdiqlandi.

Harakat dasturiga asosan, amalga oshirilishi lozim bo‘lgan tadbirlar quyidagilardan iborat.

1. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi-4» (SIAIJ-4)ni soliq to‘lovchilarga tegishli bo‘lgan barcha ma’lumotlar, ya’ni ichki va tashqi manbadan olinadigan ma’lumotlar, jumladan «1-N» va «Elektron tarzda yuborilgan hisobotlarini qabul qilish» dasturiy mahsullari bilan birlashtirib, «**Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – yuridik shaxs**» (STMT-Yu) dasturiy majmuasini ishlab chiqish belgilandi.

2. Kelajakda barchaga umumiy deklaratsiya topshirish joriy qilinishini inobatga olish, boshqa idoralardan olinadigan ma'lumotlarni tizimli joylashtirish va ulardan samarali foydalanish hamda kelajakda yaratiladigan dasturiy mahsullar, interaktiv xizmatlar sifatini yanada oshirish imkonini yaratish maqsadida «Jismoniy shaxslarning soliq majburiyatlarini hisobga olish», «Soliq deklaratsiyalarini qayta ishlash» va «Jismoniy shaxslarning soliq solish obyektlarini hisobga olish» dasturiy mahsullarini birlashtirib, **«Soliq to'lovchilarning majburiyatlari tarixi – jismoniy shaxs» (STMT-J) dasturiy majmuasini ishlab chiqish** belgilandi.

3. «Yuridik va jismoniy shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» va «Yuridik va jismoniy shaxslarga inkasso topshiriqnomalarini elektron tarzda qo'yish» dasturiy mahsullarini birlashtirish hamda «STMT-Yu» va «STMT-J» dasturiy majmualarining ilovalariga hamda «Moliya-xo'jalik faoliyatini amalga oshirmayotgan korxonalarini tugatish tartibi» dasturiy mahsuliga bog'lab, **«Soliq qarzlari undirish bilan ishlash» (SQUBI) dasturiy majmuasini ishlab chiqish** belgilandi.

4. «Eksport import operatsiyalari va tovarlar harakati (Davlat soliq qo'mitasi va Davlat bojxona qo'mitasi o'rtasida o'zaro ma'lumot almashish)» dasturiy mahsulini «STMT-Yu», «STMT-J» va «SQUBI» dasturiy majmualarining tegishli ilovalari bilan bog'lab, **«Eksport-import operatsiyalari (tovarlar, ishlar va xizmatlar) harakati» (EIOH) dasturiy mahsulini ishlab chiqish** belgilandi.

5. Korxonalarda nazorat kassa mashinalarini mavjudligi va o'rnatilishi, naqd pul tushumiga ega korxonalarini qarzi mavjudligi, ularda valyuta aylanmalarining mavjudligi, noturar obyektlari va ijara shartnomalari mavjudligini hamda boshqa ko'rsatkichlarni nazorat va tahlil qilish imkoniyatini yaratish maqsadida, «Nazorat-kassa mashinalarini

ro'yxatga olish va hisobini yuritish», «Naqd pul tushumlari hisobini yuritish» va «Bozorlar faoliyatini monitoring qilish» dasturiy mahsullarini «STMT-Yu», «STMT-J» va «SQUBI» dasturiy majmualari hamda «EIOVXIFTQ» dasturiy mahsulining tegishli ilovalari bilan bog'lab, **«Naqd pul mablag'lari aylanmasini nazorat va tahlil qilish» (NPMANTQ) dasturiy mahsulini ishlab chiqish** belgilandi.

6. Tekshiruvlarni tashkillashtirishda ko'pgina mezonlarni avtomatlashtirish imkoniyatini yaratish maqsadida, «Soliq tekshiruvlari hisobini yuritish», «Tekshirishlar reja-jadvalini shakllantirish», «Ma'muriy amaliyotni hisobga olish», «Yuridik shaxslar imtiyozlari hisobini yuritish» va «Kameral nazorat» hamda «STMT-Yu», «STMT-J» va «SQUBI» dasturiy majmualari hamda «EIOH» dasturiy mahsullari bilan bog'lab, **«Soliq tekshiruvlarini tashkillashtirish va o'tkazish, tekshiruvlar natijasini nazorat va tahlil qilish» (STTO'TNNTQ) dasturiy majmuasini ishlab chiqish** belgilandi. Bunda joylardan tekshiruv uchun joylardan nomzod ro'yxati olinmaydi (kameral nazorat natijasiga ko'ra).

7. Soliq solish obyekti bo'lgan yer fondi hisobini to'liq qamrab olish imkoniyatini yaratish maqsadida, «Soliq to'lovchilarning majburiyatlari tarixi – yuridik shaxs» (STMT-Yu), «Soliq to'lovchilarning majburiyatlari tarixi – jismoniy shaxs» (STMT-J) va «Yuridik shaxslar yer solig'i hisobini yuritish» dasturiy mahsullarini birlashtirib, **«Soliq to'lovchilarning egaligidagi yer fondi» (STEYEF) dasturiy mahsulini ishlab chiqish** belgilandi.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va farmoyishlari, Hukumat qarorlari va topshiriqlari butun tizimda ijroga qaratish imkoniyatini yaratish maqsadida, «Hujjatlar ijrosini nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimi» va «Ichki idoraviy hujjatlar elektron axborot tizimi» hamda «E-XAT» himoyalangan elektron pochta tizimiga

va «STMT-Yu» va «STMT-J» dasturiy majmualariga bog‘lab, **«Elektron hujjatlarni aylanishini ta’minlash va ijrosini nazorat qilish» (EHATINQ) dasturiy mahsulini ishlab chiqish** belgilandi.

9. «Elektr energiyasi bo‘yicha muddati o‘tgan qarzdorlik hisobini yuritish» va «Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – yuridik shaxs» (STMT-Yu), «Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – jismoniy shaxs» (STMT-J) dasturiy majmualari va «O‘zbekenergo» DAK ma’lumotlar bazasi bilan DSQ ma’lumotlarini bog‘lash belgilandi.

10. «Kadrlarga oid ma’lumotlar bazasi» va «Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – yuridik shaxs» (STMT-Yu), «Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – jismoniy shaxs» (STMT-J) dasturiy majmualari bilan bog‘lash belgilandi.

Barcha qayd etilgan dasturiy mahsullar soliq tizimining barcha bosqichlarida muvaffaqiyat bilan qo‘llanilib kelinmoqda hamda mutaxassislar tomonidan yuzaga kelayotgan o‘zgarishlar e’tiborga olinib takomillashtirilib borilmoqda.

Yuqoridagi qayd etilgan dasturiy mahsullar soliq tizimining barcha bosqichlarida, shu jumladan, soliq tizimi o‘quv muassasalarining o‘qitish tizimini takomillashtirish maqsadida DSQ ning 2007-yil 29- iyundagi 153-sonli buyrug‘iga asosan o‘quv jarayoniga joriy qilindi. O‘quv jarayonida bo‘lg‘usi mutaxassislar soliq tizimida axborotlarni ishlash va tahlil qilishning yagona kompyuter tizimida ishlatiladigan dasturiy mahsullarni ishlatish texnologik jarayonlarini o‘rganadilar. Shu bilan biralikda, tizimning ma’lumotlar bazasidagi axborotlardan foydalanish hamda SI AIJda ishlash asoslarini o‘rganadilar hamda kelajakda bu dasturiy mahsullardan erkin foydalana olish imkonini beradigan bilimlar oladilar.

4.«Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - Yuridik» dasturiy majmuasi tarkibidagi asosiy dasturiy mahsullar.

1. «Davlat budjeti va maqsadli jamgʻarmalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasini joriy qilinishidan maqsad. Dasturiy majmuaning imkoniyatlari.

Oʻzbekiston Respublikasining Soliq Kodeksi va Soliq xizmati toʻgʻrisidagi Qonunga asosan Davlat soliq organlariga budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamgʻarialarga tushumlarning tezkor buxgalteriya hisobi va hisobotini yuritish vazifasi yuklatilgan. Ushbu vazifani bajarishda soliq organlarida “Davlat budjeti va maqsadli jamgʻarmalariga mablagʻlar tushumi hisobi” dasturiy majmuasidan ham foydalaniladi.

Amaliyotda foydalanib kelinayotgan dasturiy majmuada soliq turlari va hududlar boʻyicha hisobot shakllantirilgan boʻlib, unda bugungi kundagi yangi axborot texnologiyalardan toʻliq foydalanish imkoniyatlari mavjud emas edi. Soliq organlarida tezkor axborot almashinishi muhim rol kasb etishidan kelib chiqib Davlat soliq qoʻmitasi tomonidan “Davlat budjeti va maqsadli jamgʻarmalariga mablagʻlar tushumi hisobi” dasturiy majmuasining yangi tahriri yaratildi va 2006 yilning 1 noyabridan amaliyotga tadbiiq etildi. Dasturiy majmuaning amaliyotga joriy qilinishi Respublika boʻyicha barcha soliq organlarida kunlik soliq toʻlovlari boʻyicha tushumlar miqdorini tahlil qilish va nazorat qilish imkoniyatini yaratdi.

Shu bilan birgalikda vazirliklar, korxonalar, faoliyat turlari va korxonalar holati kesimida soliq va toʻlovlar turlari boʻyicha tushumlar yuzasidan tezkor hisobotlarni shakllantirish hamda tahlillar oʻtkazish, tushumlar dinamikasini shakllantirish imkoniyatlari yaratildi.

Dasturiy majmuani joriy qilinishidan maqsad

Dasturiy majmuani joriy qilish orqali budjet va budjetdan tashqari Davlat maqsadli jamgʻarmalariga tushumlar boʻyicha quyidagi ishlarni amalga oshirish maqsad qilib qoʻyilgan:

- Budget va budgetdan tashqari Davlat maqsadli jamg'armalariga tushumlar bo'yicha ma'lumotlar bazasini yaryatish;
- Vazirliklar hamda korxonalar kesimida tushumlarni tahlil qilish va nazorat o'rnatish;
- Vazirliklar, sohalar, faoliyat turlari va hududlar bo'yicha tushumlar dinamikasini shakllantirish;
- Maxsus hisob raqamlari orqali mablag'lar tushumini vazirliklar va korxonalar kesimida hisobini yuritish hamda nazorat qilish.

“Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga mablag'lar tushumi hisobi” dasturiy majmuasining imkoniyatlari:

- Budget va budgetdan tashqari davlat maqsadli jamg'armalariga soliq va yig'imlar bo'yicha kunlik, oylik, choraklik va yillik tushumlar hisobini yuritish;
- Korxonalar va vazirliklar kesimida budgetga tushumlar bo'yicha ma'lumotlarni soliq turlari va davlat soliq inspeksiyalari kesimida kunlik, oy, chorak, yil boshidan hisobot davrlari uchun olish;
- Vazirliklar (idoralar) kesimida ma'lumotlarni davlat soliq inspeksiyalari (DSB, DSQ) kesimida olish;
- Budget va budgetdan tashqari davlat maqsadli jamg'armalariga maxsus hisob raqamlar orqali o'tkazilgan mablag'lar tushumi bo'yicha ma'lumotlarni olish;
- Belgilangan bashorat ko'rsatkichlarining bajarilishi bo'yicha ma'lumotni olish;
- Bank muassasasidan olingan to'lov hujjatlaridan ko'chirmalarning to'g'ri kiritilishini nazorat qilish imkoniyatlari mavjud.

“Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga mablag'lar tushumi hisobi” dasturiy majmuasining ustunliklari:

- Budget va budgetdan tashqari davlat maqsadli jamg'armalariga kunlik, oylik, choraklik va yillik o'sib boruvchi tartibda mablag'lar tushumi hisobini nazorat qilish;
- Vazirliklar (idoralar) va korxonalar bo'yicha to'lov turlari kesimida hisobot kuniga budget va budgetdan tashqari Davlat maqsadli jamg'armalariga tushgan mablag'lar tushumi nazoratini olib borish;
- Vazirliklar (idoralar) va korxonalar bo'yicha to'lov turlari kesimida hisobot kuniga maxsus hisob raqamlari orqali o'tkazilgan mablag'lar hisobi nazoratini olib borishdan iborat.

2. Dasturiy majmuada ma'lumotlarning shakllanish bosqichlari.

Dasturiy majmuada to'rt bosqichda ma'lumotlar shakllantiriladi, ya'ni:

- birinchi bosqich – Statistika
- ikkinchi bosqich – Tahlil
- uchinchi bosqich – Topshiriq
- to'rtinchi bosqich – Natija

Birinchi bosqich: «Statistika»

Soliq to'lovchilar tomonidan bank muassasalariga to'langan soliq va yig'imlar tushumi soliq organlarida qayta ishlanadi.

Budgetga tushumlar bo'yicha ma'lumotlar bazasi bank muassasasidan kunlik tushumlar to'g'risidagi ma'lumotlarni olish orqali shakllanadi.

Davlat soliq inspeksiyalariga xizmat ko'rsatuvchi tijorat banklari budget va budgetdan tashqari Davlat maqsadli jamg'armalariga tushumlar bo'yicha ma'lumotlarni "Bank-DSI" dasturi orqali uzatadilar.

Davlat soliq inspeksiyalarida xizmat ko'rsatuvchi bank muassasasidan olingan ma'lumotlar avtomatik tarzda soliq to'lovchilarning shaxsiy hisob varaqalariga tarqatiladi. Shu bilan birgalikda DSI ma'sul xodimlari "Davlat budgeti va maqsadli jamg'armalariga mablag'lar tushumi hisobi" dasturiy majmuasi yordamida ma'lumotlarni qayta ishlaydi.

Bu bosqichda asosan statistik ma'lumotlar to'planib, umumiy va soliq turlari bo'yicha Davlat soliq organlarida kunlik ishlarni tashkil qilish bilan bog'liq hisobotlar va belgilangan prognoz ko'rsatkichlarining bajarilishi yuzasidan "1-H" hisoboti shakillantiriladi.

Dasturiy majmuaning DSB pog'onasida tuman (shahr) DSIlari bo'yicha, DSQ pog'onasida esa hududiy DSBlar va DSIlar bo'yicha qabul qilib olingan tushumlar bo'yicha ma'lumotlar qayta ishlanadi hamda amaliyotda foydalanish uchun hisobotlar va tahliliy jadvallar shakillantiriladi.

Bundan tashqari dasturiy majmua yordamida bu bosqichda tushumlar korxonalar, vazirliklar (idoralar), vazirliklarning korxonalari kesemida soliq va to'lovlar turlari bo'yicha tahlil qilinadi hamda hisobotlar shakillatiriladi.

Vazirliklar kesimida tushumlar to'g'risidagi tezkor hisobotlar statuslar, korxonalar holati, faoliyat turlari, soliq turlari bo'yicha shakillantiriladi

Xuddi shunday ma'lumotlar: statuslar, korxonalar holati, faoliyat turlari va hududlar kesimida soliq turlari bo'yicha shakillantiriladi.

Budjetga tushumlar budjet daromadlarida aks ettiriladigan hisob raqamlari va maxsus hisob raqamlar orqali o'tkazilgan mablag'lar bo'yicha hisobot yaratiladi.

Ikkinchi bosqich: "Tahlil"

Dasturiy majmua yordamida budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushumlar dinamikasi tahlil qilinadi.

Birinchidan: Tushgan tushumlar oy, chorak, yil boshidan va kunlik tushumlar bo'yicha:

- vazirliklar (idoralar) va ularning korxonalari;
- korxonalar, statuslar va statusga kiruvchi korxonalar;
- korxonalar holati;
- korxonalar faoliyat turlari bo'yicha hisobot davrini (oy, chorak) o'tgan hisobot davriga nisbatan dinamikasi taqqoslanadi.

Vazirliklar kesimida tushumlar dinamikasi shakillantiriladi.

Ikkinchidan: tushumlar hisobot davri va hisobot davridan oldingi ikki davrga:

- vazirliklar (idoralar) va ularning korxonalarini bo'yicha taqqoslanadi;
- korxonalar, korxonalar holati, faoliyat turi va statuslari bo'yicha tushumlar dinamikasi tahlil qilinadi;
- olingan ma'lumotlar tushumlarni ko'paytirish uchun qaysi vazirliklar, sohalar va hududlarga asosiy e'tibor qaratish lozimligini aniqlab beradi.

Olingan ma'lumotlar soliq organlarida tushumlarni ko'paytirish uchun olib borilayotgan ishlarda foydalaniladi.

Uchinchi bosqich: "Topshiriq"

Budjetga tushumlar ketma-ket ikki davr (oy, chorak) davomida kamaygan vazirliklar (korxonalar) bo'yicha tahliliy ma'lumotlarni va tushumlarni ko'paytirish uchun qaysi sohaga ko'proq e'tibor qaratish lozimligi to'g'risida yo'nalish beradi.

Shu bilan birgalikda, bu vazirliklar (korxonalar) bo'yicha kelgusi hisobot davrida o'rtacha tushum miqdori qancha bo'lishligi aniqlanadi va aniqlangan tushum miqdorining tushishi nazoratga olinadi.

To'rtinchi bosqich: "Natija"

Mazkur bosqichdan DSI pog'onasida foydalanib, bunda "Topshiriq" bosqichida tahlil qilingan ma'lumotlar asosida shakillantirilgan topshiriqlarning bajarilishi va tushumlar tahlil qilinadi.

Dasturiy majmua orqali shakillantirilgan hisobotlar va tahliliy jadvallar yordamida Davlat soliq qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladigan tadbirlar:

- quyi soliq organlarining tushumlarini ko'paytirish va rezervlarni aniqlash borasidagi faoliyatini muvofiqlashtirish, amalga oshirayotgan ishlarni nazoratga olish;
- vazirliklar va alohida korxonalar bilan budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushumlarni ko'paytirish borasida o'zaro

hamkorlik ishlarini tashkil qilish, axborot almashinuvini yo'lga qo'yish tadbirlarini amalga oshirish;

- tushumlarning pasayishiga yo'l qo'ygan vazirlik hamda idoralarda mavjud muammo va ularning yechimi bo'yicha tegishli chora tadbirlar ishlab chiqish;
- budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushumlarni tartibga soluvchi amaldagi huquqiy – me'yoriy bazani takomillashtirish bo'yicha tegishli takliflarni kiritish;

«Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsulini joriy qilish maqsadlari. Dasturiy mahsul ma'lumotlar bazasida shakllanadigan ma'lumotlar

«Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli DSQ ning 2005-yil 5-avgustdagi 148-sonli buyrug'iga asosan ishlab chiqilgan. Bu dastur orqali soliq to'lovchi yuridik shaxslarning budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalar, shuningdek, soliq idoralarini rivojlantirish jamg'armalari bo'yicha boqimandalari, ortiqcha to'langan summalari, hisoblangan hamda to'langan summalari haqidagi ma'lumotlarni korxonalar, vazirliklar, statuslar, faoliyat turlari, korxonalar holati, mulkchilik shakli, DSI inspektorlariga birlashtirilishi va xizmat ko'rsatuvchi banklar bo'yicha jamlangan holda yoki alohida-alohida shakllantirish mumkin.

Dasturiy mahsulning asosiy maqsadlaridan birinchisi, soliqlar va majburiy ajratmalar bo'yicha yuridik shaxslar tomonidan hisoblangan, to'langan summalari, qarzdorliklari va ortiqcha to'lovlari to'g'risida vazirliklar va idoralar, alohida korxonalar, soliq turlari (yagona soliq to'lovi), soliq to'lovchining faoliyat yuritish holati, yuridik mavqei (statuslar), faoliyat turlari bo'yicha hamda unga xizmat ko'rsatuvchi banklar kesimida ma'lumotlar olish. Ikkinchisi, belgilangan muddatlarda to'lanmagan qarzlarni

majburiy undirish ustidan nazorat tizimini takomillashtirish va avtomatlashtirish, ya'ni, boqimandaga ega korxonalarining asosiy hisob raqamlari va debitorlariga qo'yilgan inkasso talabnomalari ro'yxatini shakllantirish hamda ularning ijrosini nazorat qilish; ogohlantirish talabnomalari berilishi lozim korxonalarni aniqlash, talabnomalarni shakllantirish va reyestrini yuritish, ularni nazorat qilish, to'lanmagan qarzdorliklar bo'yicha xo'jalik sudlariga da'vo arizalarini shakllantirish; xo'jalik sudlariga kiritilgan da'vo arizalari monitoringini yuritish; sud ijrochilariga berilgan ijro hujjatlarini pul mablag'lari tushumiga qarab tahlil qilib borish, ijro hujjatlarini o'zaro solishtirishdan iborat.

Dasturiy majmuani joriy qilish orqali quyidagi ishlarni amalga oshirish imkoniyatlari yaratilgan:

- yuridik shaxslarning soliq qarzi uchun Soliq kodeksining 61-moddasiga asosan ogohlantirish talabnomalarini shakllantirish;

- qarzdorning muddatida to'lanmagan soliq qarzini mol-mulkidan undirish maqsadida Soliq kodeksining 65-moddasiga asosan xo'jalik sudiga taqdim etish uchun arizalarni chop etish;

- soliq qarzini mol-mulk hisobidan undirish bo'yicha xo'jalik sudiga kiritilgan arizalar yuzasidan sudda ko'riladigan ish uchun ma'lumotlarni shakllantirish;

- xo'jalik sudining soliq qarzini mol-mulk hisobidan undirish bo'yicha ijro hujjatlarini dasturiy mahsulga kiritib, belgilangan muddatda sud ijro bo'limlariga kuzatuv xati orqali yuborish;

- dasturiy mahsulning «41-grafa» nazorat jadvali orqali soliq qarzini majburiy undiruvga qaratishda amalga oshirilgan ishlarni nazorat etish.

Dasturiy mahsul ma'lumotlar bazasida shakllanadigan ma'lumotlar

Dasturiy mahsul ma'lumotlar bazasida quyidagi ma'lumotlar shakllanadi:

- budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalar uchun hisoblangan va to'langan to'lovlar, shuningdek, mavjud soliq qarzi va ortiqcha to'lovlar to'g'risidagi ma'lumotlarni korxonalar, faoliyat turlari, vazirliklar, statuslar, mulkchilik shakli, banklar hamda hududlar kesimidagi jadval shakli;

- to'lov muddati uzaytirilgan soliq qarzlari to'g'risidagi hisobotlarning jadval shakli;

- ogohlantirish talabnomalari, qarzdor korxonalar va debitorlar hisobiga qo'yilgan inkasso topshiriqnomalari, debitor korxonalar hisobidan undirilgan summalar, ho'jalik sudiga rasmiylashtirilgan (da'vo) arizalar hamda qanoatlantirilgan da'vo arizalar bo'yicha dasturiy mahsulga kiritilgan sud buyruqlari to'g'risidagi reyestr ma'lumotlarining jadval shakli;

- soliq qarzini majburiy undiruvga qaratish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlarni nazorat qilish maqsadida, «41-grafa» jadvali shakli;

Dasturiy mahsulning joriy etilishi va undan foydalanish ishlari samaradorligini oshirish maqsadida dasturiy mahsuldan foydalanuvchilar uchun elektron qo'llanma yaratilgan bo'lib, unda dasturiy mahsulni o'rnatishdan boshlab barcha jarayonlar to'liq yoritilgan. Shuningdek, boqimandalar bilan ishlashga doir qonunlar va qonunosti me'yoriy hujjatlardan ko'chirmalar kiritilgan hamda foydalanuvchilar tomonidan berilayotgan savollarga javoblar kiritilgan.

Dasturiy mahsul asosida nazorat ishlari bosqichma-bosqich amalga oshiriladi.

Birinchi bosqichda soliq to'lovchilar tomonidan to'langan summalar bo'yicha ma'lumotlar shakllantiriladi. Bunda soliq to'lovchiga ogohlantirish

talabnomasi berilgandan keyin jami undirilgan (shuningdek, debitorlari orqali va valyuta mablag‘larini sottirish hisobiga) mablag‘lar aniqlanadi.

Ikkinchi bosqichda ogohlantirish talabnomalari berilishi lozim, ya’ni boqimandalar bilan ishlash uchun nomzod korxonalar ro‘yxati shakllantiriladi.

Uchinchi bosqichda nomzod korxonalariga ogohlantirish talabnomalari va (qonunchilikda belgilangan muddatlarda) da’vo arizalari (yoki arizalar) shakllantiriladi, hamda ularning ijrosi nazoratga qo‘yiladi.

To‘rtinchi bosqichda amalga oshirilgan ishlar tahlil qilinib, tegishli choralar belgilanadi hamda yangi hosil bo‘lgan boqimandalar bilan ishlash birinchi bosqichdan qayta davom ettiriladi.

Ma’lumotlarni shakllantirish tartibi va muddati

Budjet va budjetdan tashqari davlat maqsadli jamg‘armalardan bo‘lgan qarzдорlikka «Soliq bo‘yicha qarzlarni majburiy undirish» bo‘lim (sho‘ba)lari tomonidan ogohlantirish talabnomalari, ijrosi bajarilmagan talabnomalar bo‘yicha sudga da’vo arizalar, mazkur ariza bo‘yicha sudga ko‘riladigan ish yuzasidan ma’lumotlarni dasturiy mahsul orqali to‘g‘ri shakllantirish uchun, «Axborot tizimlari» bo‘lim (sho‘ba)lari tomonidan yuqoridagi har bir amal bajariladigan kun holatiga shaxsiy hisob varaqalarda saldo hisoblanishini amalga oshiradi.

Dasturiy mahsul joriy etilishi natijasida davlat budjeti oldidagi qarzдорliklar bo‘yicha ma’lumot shakllari birxillashtirildi. Dasturiy mahsuldagi tahliliy jadvallar soni 1000 dan ziyod. Qarzдорlik summalarini vazirlik (uyushma)lar, hududlar, xizmat ko‘rsatuvchi banklar, manbalar, mulk shakli va boshqa ko‘rsatkichlari bo‘yicha doimiy ravishda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘lib, qarzдор yuridik shaxslarga inkassa topshiriqnomasi qo‘yishdan boshlab sud ijrochisiga ijro hujjatini topshirishgacha bo‘lgan ish jarayoni avtomatlashtirildi. Dasturiy mahsul orqali boqimanda summalarini

majburiy undirishga qaratish bo'yicha ko'rilgan choralar monitoringi jadvalini to'ldirish uchun har bir korxonaga o'rtacha 10-15 minut talab qilingan bo'lsa, dasturiy mahsul orqali endilikda yiliga o'rtacha 33,8 ming ish kuni miqdorida mehnat tejalishiga erishildi.

Dasturiy mahsulni takomillashtirish bo'yicha qator yo'nalishlarda tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Jumladan:

- respublika komissiyasi va vakolatli organlar tomonidan qarzdorliklarning to'lov muddatlarini uzaytirish, moliyaviy jarimalarni hisobdan chiqarish bo'yicha imtiyoz berilgan yuridik shaxslar ustidan monitoring olib borish;
- yirik vazirliklar va idoralar, jumladan, «O'zbekenergo» DAK, «O'zbekneftegaz» MXK, «O'zbekiston temir yo'llari» DATYK bilan elektron axborot almashish;
- barcha elektron hujjatlar jo'natilishi va qabul qilinishini DSQ tomonidan ishlab chiqilgan elektron raqamli imzo asosida tashkil etish. Jumladan, soliq to'lovchilarga ogohlantirish talabnomalarini taqdim etishda elektron aloqa vositalari va elektron raqamli imzolardan foydalanish. Masalan, hisobotlarni elektron aloqa orqali taqdim etadigan korxonalarga elektron raqamli imzo yordamida yuborish kabi ishlar olib borilmoqda.

TAYaNCh SO'Z VA ATAMALAR

“1-H” hisoboti, «On-Line» rejimi Statistika, Tahlil, Topshiriq, Natija, “Bank-DSI”, ORACLE, 2 – H, «41-grafa», NED_lan, «Bank-DSQ», N1Ray, N1Ray_DF, N1Ray_PF, N1Ray_ShF (Budjetdan tashqari Ta'lim muassasalarini rekonstruksiya qilish, mukammal ta'mirlash va jihozlash jamg'armasi), Ereports, , Apray, F2_n , NED_GNI, N1Ray, KADR, Elektr, AdmPrac, Koordinator_GNI, Decl_mainPro, ASKID, FKRGNI

NAZORAT SAVOLLARI

1. DSQning 2005 yil 5 avgustda «Davlat soliq xizmati organlarida avtomatlashtirilgan kompyuter dasturiy mahsullarni amalga joriy etish to‘g‘risida»gi 148-sonli buyrug‘iga asosan qaysi dasturiy mahsullar joriy qilingan?
2. Davlat soliq qo‘mitasining 2011 yil 1 martdagi “Davlat soliq qo‘mitasida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni WEB texnologiyasi asosida takomillashtirish, ma’lumotlar bazasini Oracle platformasiga o‘tkazish va umumlashtirish chora-tadbirlar rejasiga muvofiq dasturiy mahsullar qaysi dasturiy majmualarga birlashtirildi?
3. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - Yuridik shaxslar» dasturiy majmuasi tarkibiga qaysi dasturiy mahsullar kiradi?
4. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi - jismoniy shaxslar» dasturiy majmuasi tarkibiga qaysi dasturiy mahsullar kiradi?
5. “Maxsus” dasturiy majmuasi tarkibiga qaysi dasturiy mahsullar kiradi?
6. “Interaktiv” dasturiy majmuasi tarkibiga qaysi dasturiy mahsullar kiradi?
7. “Soliq nazorati” dasturiy majmuasi tarkibiga qaysi dasturiy mahsullar kiradi?
8. Davlat soliq xizmati organlarida amaliyotga joriy etilgan dasturiy mahsullarni inventarizatsiya qilish, ulardan foydalanishni takomillashtirish va birlashtirish bo‘yicha qabul qilingan Harakat dasturiga asosan nechta dasturiy majmualarni yaratish belgilangan?
9. «Soliq to‘lovchilarning majburiyatlari tarixi – yuridik shaxs» (STMT-Yu) dasturiy majmuasini ishlab chiqib, amaliyotga joriy qilish orqali qanday imkoniyatlar yaratiladi?

10. «Soliq to'lovchilarning majburiyatlari tarixi – jismoniy shaxs» (STMT-J) dasturiy majmuasini ishlab chiqib, amaliyotga joriy qilish orqali qanday imkoniyatlar yaratiladi?
11. «Soliq qarzlari undirish bilan ishlash» (SQUBI) dasturiy majmuasini ishlab chiqib, amaliyotga joriy qilish orqali qanday imkoniyatlar yaratiladi?
12. «Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasi qanday maqsadlarda joriy qilingan?
13. «Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasi qanday imkoniyatlarga ega?
14. «Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasida ma'lumotlar nechta bosqichlarda shakllanadi?
15. «Davlat budjeti va maqsadli jamg'armalariga tushumlar hisobini yuritish» dasturiy majmuasida «Statistika» bosqichida qanday ishlar amalga oshiriladi?
16. «Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli qanday maqsadlarda joriy qilingan?
17. «Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsuli yordamida qanday nazorat ishlari olib boriladi?
18. «Yuridik shaxslarning soliq qarzlari hisobini yuritish» dasturiy mahsulida ma'lumotlarni shakllantirish qanday tartibda amalga oshiriladi?

Adabiyotlar: 3, 7-9, 17-18, 24, 36-37, 39-41, 45, 48, 52.

**Mavzu. «Soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi -
Yuridik»
dasturiy majmuasi**

Reja:

1. «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasini joriy qilish maqsadlari.
2. «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasining tuzilishi va tarkibi.
3. SIAIJ-4 dasturiy majmuasi yordamida shakllantiriladigan hisobot shakllari.
4. «Elektr energiyasi bo'yicha muddati o'tgan qarzdorlik hisobini yuritish» dasturiy mahsulini joriy qilishning maqsadlari. «Elektr» dasturiy mahsulining ma'lumotlar bazasini yaratish va ushbu bazadan statistik hamda jamlangan ma'lumotlarni shakllantirish.

**1. «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish»
dasturiy majmuasini joriy qilish maqsadlari.**

«Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining 2012 yil 30 oktabrdagi 71-f-sonli farmoyishiga binoan, DSQning 2008 yil 23 iyuldagi 40-F-sonli Farmoyishiga asosan ishlab chiqilgan texnik topshiriqqa muvofiq, DSQ qoshidagi Yangi texnologiyalar ilmiy axborot Markazi tomonidan ishlab chiqilgan, dastlab 2010 yilda Toshkent shahar va Toshkent viloyatining barcha DSIIlariga, keyinchalik DSQning 2011 yil 13 yanvardagi 7-sonli buyrug'iga asosan Respublikaning qolgan barcha DSIIlariga to'liq amaliyotga joriy qilingan.

«Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi ORACLE ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimidan (MBBT) foydalangan holda WEB texnologiyasi asosida amalga oshirilgan.

«Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi DSIdagi soliq to'lovchi yuridik shaxslarni ro'yxatga olish va hisobini yuritish hamda shaxsiy kartochkalarni avtomatlashtirilgan holda yuritish, budjet va budjetdan tashqari jamg'armalar bo'yicha o'zaro hisob-kitoblar hamda hisobot va statistik ma'lumotlar olish uchun mo'ljallangan.

Soliq to'lovchining budjet bilan o'zaro hisob-kitoblari jarayonini avtomatlashtirishda yangilik sifatida quyidagilar kiritilgan:

- Boqimanda va peniyani hisobdan chiqarish, shuningdek, boqimanda va peniyalar to'lov muddatini uzaytirishni o'z ichiga olgan ShHVni avtomatik yuritish;
- Bank muassasidan elektron ko'rinishda olingan bank hujjatlarni avtomatik tarqatish;
- Inkasso topshiriqnomalarini qo'yish uchun nomzodlar ro'yxatini shakllantirish va mablag'larni bir soliqdan boshqasiga o'tkazish uchun xulosa tayyorlash imkoniyati;
- Istalgan sanaga boqimandasi mavjud korxonalar bo'yicha penyani hisobga olgan holda hisobot shakllantirish;

Quyidagilar bo'yicha to'liq statistik ma'lumotlarni olish imkoni bo'ladi:

- Korxonani ro'yxatga olish;
- Boshlang'ich hujjatlar asosida ma'lumot kiritish;
- Shaxsiy hisob varaqalarini yuritish;
- Tekshirish dalolatnomalari;
- 10% jarimalarni;
- inkasso topshiriqnomalarini;

– xulosalarni.

Davlat soliq xizmati organlarida soliq to‘lovchi yuridik shaxslar hisobi va ularning soliq majburiyatlarini yuritilishi 1995 yildan buyon avtomatlashtirilgan bo‘lib, SIAIJ dasturiy majmuasi hozirgi kunga qadar takomillashtirib kelinmoqda. Jumladan:

SIAIJ - 1 – 1995 yildan

SIAIJ - 2 – 2000 yildan

SIAIJ - 3 – 2004 yildan

SIAIJ - 4 – 2010-11 yillardan amaliyotga joriy etilgan.

SIAIJ dasturiy majmua yordamida soliq organlari oldiga qo‘yilgan quyidagi bir qator vazifalar soliq to‘lovchining elektron ko‘rinishdagi shaxsiy kartochkalarida avtomatik tarzda amalga oshirib kelingan:

➤ soliq to‘lovchini hisobga olish va uning rekvizitlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar hisobini yuritish;

➤ soliq majburiyatlari, ya‘ni hisoblangan va to‘langan soliqlar hisobi;

➤ soliq qarzi, shuningdek to‘lov muddati uzaytirilgan soliq qarzi va hisoblangan penya summalari va ularni undirish maqsadida qo‘yilgan inkasso talabnomalari hisobi;

➤ Respublika komissiyasi bayonnomalari va boshqa qonun hujjatlariga asosan to‘lov muddati uzaytirilgan va hisobdan chiqarilgan soliq qarzlari hamda penyalar hisobi;

➤ ortiqcha to‘langan mablag‘lar va ularni boshqa soliq turidagi soliq qarzi hisobiga o‘tkazish yoki soliq to‘lovchiga qaytarish yuzasidan hisob-kitoblar;

➤ tekshiruvlar natijasida qo‘shimcha hisoblangan soliqlar, moliyaviy jarimalar va penyalar hisobi;

➤ boshqa moliyaviy sanksiyalar hamda hisoblangan penyalar hisobi.

Lekin, SIAIJ-3 dasturiy majmuasi hozirgi zamon talabiga to‘liq javob bermasligi, ya’ni ma’lumotlar bazasi tashqi ta’sirlardan to‘liq himoyalanganligi, dasturiy majmuaning imkoniyatlari chegaralanganligi, majmua yaratilgan dasturlash tili ma’nan eskirganligi, ma’lumotlar almashish qo‘shimcha vaqt va ishchi kuchi talab qilinayotganligi sababli, dasturiy majmuani qayta ishlab chiqish zaruriyati tug‘ildi.

Shu sababli, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 8 yanvardagi «Respublika soliq organlari tizimini yanada modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi **PQ-1257-sonli Qarorida** belgilangan vazifalarni bajarilishini ta’minlash maqsadida, yangi **zamonaviy ORACLE platformasi** ma’lumotlar bazasiga tayangan holda WEB texnologiyalari asosida ishlovchi **SIAIJ-4 dasturiy majmuasi** ishlab chiqildi.

DSQning 2012 yil 15 sentabrdagi 350-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan «**Davlat soliq xizmati organlarida soliq to‘lovchilarning shaxsiy kartochkalarini yuritish**» **Tartibda** soliq to‘lovchi yuridik va jismoniy shaxslarning shaxsiy kartochkalarini yuritish tartibi to‘liq keltirilgan.

SIAIJ-4 dasturiy majmuasining oldingi dasturiy majmuaga nisbatan farqi va qulayliklari:

- eski dasturdagi barcha operatsiyalar yangi dasturiy mahsulda saqlanib qolindi va yanada takomillashtirildi;
- ma’lumotlar bazasi strukturasi modernizatsiyalashtirildi;
- ma’lumotlar bazasi xavfsizligi ta’minlanib, tashqi ta’sirlardan to‘liq himoyalandi;
- dizayn va ishlash texnologiyasi zamonaviylashtirildi;
- DSI ma’lumotlar bazasiga va ma’lumotnomasiga, shuningdek dasturiy majmuasiga kiritiladigan o‘zgartirishlar Davlat

soliq qo‘mitasidan turib markazlashgan holda avtomatik tarzda yangilanib borilishi ta‘minlandi;

➤ noaniq ma‘lumotlar kiritilishini oldini olish maqsadida qonunchilikka muvofiq cheklashlar o‘rnatildi;

➤ soliq to‘lovchilarga soliq majburiyatlarining bajarilishi to‘g‘risida ko‘rsatiladigan interaktiv xizmatlar turi va tezligi yanada oshirildi.

Yangi dasturiy majmuaning hozirgi kundagi imkoniyatlari:

➤ DSIlar ma‘lumotlar bazasini DSQdan vertikal nazorat hamda tahlil qilish va tekshirib borish;

➤ DSIlar ma‘lumotlar bazasini DSQga jamlash uchun zamin yaratildi;

➤ DSQdan turib har bir DSIning ma‘lumotlar bazasiga bog‘langan holda hududlar, vazirliklar, soliq to‘lovchilar, ularning faoliyat turlari, soliq turlari va boshqa parametrlari kesimida hisoblangan, to‘langan, joriy va muddati uzaytirilgan soliq qarzdorligi, ortiqcha to‘lovlari, hisobdan chiqarilgan summalari, tekshiruvlar bo‘yicha qo‘shimcha hisoblangan soliq va moliyaviy jarimalar, shuningdek hisoblangan penyalar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni tezkor shakllantirish;

➤ soliq to‘lovchilar tomonidan elektron ko‘rinishda topshirilgan hisobotlarni avtomatik tarzda shaxsiy kartochkalarida aks etirish;

➤ DSIlarga xizmat ko‘rsatuvchi tijorat banklaridan kunlik tushumlarni qabul qilib, avtomat tarzda soliq to‘lovchilarning shaxsiy kartochkalariga o‘tkazish;

➤ soliq majburiyatlarini o‘z vaqtida bajarmagan soliq to‘lovchilarning hisob raqamlariga elektron ko‘rinishda inkasso talabnomalari yuborilishi yo‘lga qo‘yildi.

2. «Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasining tuzilishi va tarkibi.

«Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi quyidagi asosiy modullardan iborat bo'lib, ularning har biri o'z navbatida bir nechta bandlardan tashkil topgan hamda tegishli funksiyalarni bajarishga mo'ljallangan:

1. Administrator moduli:

2. Учет – Soliq to'lovchilar hisobini yuritish moduli:

3. KLS – Shaxsiy kartochkalarni yuritish moduli:

–

4. Bank moduli:

5. Сверка – solishtirma dalolatnoma shakllantirish moduli:

6. Registratsiya – Ro'yxatga olish moduli:

- Форма №2
- Форма №4
- Форма №8
- Форма №15

Ro'yxatga olish modulining vazifalari:

- "02", "04", "08, 15" shakl ma'lumotlarini kiritish orqali DSIning yuridik shaxslar reyestriga soliq to'lovchilarning rekvizitlarida bo'ladigan o'zgarishlarni kiritib borish;
- soliq to'lovchini ro'yxatga olish bo'yicha ma'lumotlarni DSQga yuborish va DSQdan yangi STIR raqamini olish;

7. Акты проверок – Tekshiruv natijalari hisobini yuritish moduli:

8. 1-N moduli:

- Отчет 1-N (budget)
- Отчет 1-N (PF)
- Отчет 1-N (DF)

➤ Отчет 1-N (ShF)

Mazkur 1-N moduli – budget va budgetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushumlar hisobini yuritish va belgilangan prognoz ko'rsatkichlari ijrosining nazorati olib boriladi.

9. Отчеты – Hisobotlar moduli

- Отчет о начислении – Hisoblangan soliqlar to'g'risida hisobot;
- Отчет об уплате – To'langan soliqlar to'g'risida hisobot;
- Отчет о недоимке – Soliq qarzi to'g'risida hisobot;
- Отчет о переплате – Ortiqcha to'lovlar to'g'risida hisobot;
- Отчет по протоколам– Respublika komissiyasining bayonnomlariga asosan to'lov muddati uzaytirilgan to'lovlar to'g'risida hisobot;
- Отчет по недоимке и переплате в разрезе налогов – Soliq turlari kesimida qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar to'g'risida hisobot;
- Reyestrlar;
- Statistik ma'lumotlar;
- Tahliliy hisobotlar;
- Ma'lumotlar bazasini reviziyadan o'tkazish natijalari.

10. Справочники – Ma'lumotnomalar

- Справочники– ma'lumotlar bazasi yuritilishida ishlatiladigan ma'lumotnomalarni, DSQ pog'onasidagi ma'lumotnomalarni va DSIga tegishli barcha rekvizit, hisob raqam va boshqa ma'lumotnomalarni ko'rish imkoniyatini beradi.

3. SIAIJ-4 dasturiy majmuasi yordamida

shakllantiriladigan hisobot shakllari.

SIAIJ-4 Dasturiy majmuasining hisobotlar moduli orqali reyestrli, statistik, tahliliy hamda ma'lumotlar bazasini reviziyadan o'tkazish natijalari to'g'risidagi ma'lumotlar shakllantiriladi, jumladan:

➤ **Reyestrlar:**

- 1) Qo'yilgan inkassolar va ularning ijrosi bo'yicha;
- 2) Soliq to'lovchilar tomonidan 2-sonli kartotekaga qo'yilgan to'lov topshiriqnomalari (platejka) va ularning ijrosi bo'yicha;
- 3) Debitorlariga qo'yilgan inkassolar va ularning ijrosi to'g'risida;
- 4) Bir soliq turidan to'lovni boshqa soliq turiga ko'chirishlar bo'yicha reyestr;
- 5) Soliq to'lovchining hisob raqamiga qaytarilgan summalar to'g'risida ma'lumot;
- 6) «Bir martalik operatsiya»lar yordamida kiritilgan summalar reyestri;
- 7) SIAIJ-3da «Kurator» roli bilan kiritilgan summalar reyestri;
- 8) To'lov muddati uzaytirilgan, hisobdan chiqarilgan soliq qarzi summolari to'g'risida ma'lumot;
- 9) Tekshiruv natijalariga ko'ra kiritilgan 10-shakl ma'lumotlari;
- 10) Budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga tushgan tushumlar ro'yxati;
- 11) Soliq va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha kunlik umumiy tushum (qaytarilgan) summolari to'g'risida ma'lumot;
- 12) Korxonalar reyestri (barcha rekvizitlari aks ettirilgan holda);
- 13) Oylik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risida ma'lumot;
- 14) Choraklik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risida ma'lumot;
- 15) Kunlik hisobotlarni topshirgan korxonalar ro'yxati va summasi to'g'risida ma'lumot;
- 16) Elektron ko'rinishda topshirilgan hisobotlar reyestri;

17) Bank-GNIdagi mavjud tushumlar reyestri.

➤ **Statistik ma'lumotlar:**

1) Budjet va budjetdan tashqari jamg'armalarga tushumlar dinamikasi (1-N hisobotidan)

2) Maqsadli sxemalar orqali tushgan mablag'lar to'g'risida hisobot;

3) Belgilangan prognoz ko'rsatkichlarining bajarilishi to'g'risida ma'lumot;

4) 1-N dasturidagi 6502 ko'rinishdagi fayllardan olinadigan ma'lumotlar;

5) Budjet bo'yicha belgilangan asosiy 7ta soliq turi bo'yicha belgilangan prognoz ko'rsatkichlarining bajarilishi ahvoli;

6) Korxonalar holati bo'yicha statistik ma'lumot;

7) Soliq to'lovchilarning qarzlari va ortiqcha to'lovlari bo'yicha ma'lumot;

8) Soliq turlari bo'yicha ma'lum davrga hisoblangan va to'langan, soliq qarzi va ortiqcha to'lov, shuningdek penyalar;

➤ **Tahliliy hisobotlar:**

1) Shaxsiy kartochkalarda haqiqatda hisoblangan va to'langan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha ma'lumot;

2) Yig'iluvchanlik darajasi;

3) Tekshiruv natijalari va ularning undirilishi to'g'risida ma'lumot (2-N hisoboti);

4) Soliq qarzlari bo'yicha inkasso topshiriqnomasi qo'yilishi lozim bo'lgan nomzodlar ro'yxati;

5) Hisoblangan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar va ularning undiruvchanligi to'g'risida ma'lumot (MV jadvali);

6) Ortiqcha to'lovlar yuzaga kelishi sabablari to'g'risida ma'lumot;

7) Hisobot topshirmagan soliq to'lovchilar ro'yxati (yoki soliq to'lovchi tomonidan topshirilgan oxirgi hisobotlar ro'yxati);

8) Belgilangan muddatlardan kechiktirib taqdim etilgan soliq hisobotlari to'g'risida ma'lumot;

9) Avans to'lovi hisoblanmasdan qolgan (yoki kam hisoblangan) korxonalar ro'yxati;

10) Hisob raqamlardagi kiritilmasdan qolgan qoldiq summolari to'g'risida ma'lumot;

11) Shaxsiy kartochkalarga provodka qilinishi lozim bo'lsada, provodkasi bosilmasdan qolgan summalar ro'yxati va summasi;

12) STIR raqami qo'yilmasdan BANK dasturiga kiritilgan summalar ro'yxati yoki BANK dasturida mavjud bo'lib ShKlarga o'tkazilmagan to'lovlar yoki qaytarish (vozvrat), ko'chirish (perebroska)lar to'g'risida ma'lumot.

➤ **Ma'lumotlar bazasini reviziyadan o'tkazish natijalari:**

1) Yildan-yilga saldo (soliq qarzi, penya, to'lov muddatini uzaytirish, ortiqcha to'lov, manfiy qoldiq va ChSNNKNNP) summalarini o'tkazilishi;

2) ShKlarga kiritilgan to'lov (qaytarish)larni bankdan elektron ko'rinishda olingan tushumlar bilan solishtirib, noto'g'ri yoki noqonuniy kiritilgan summalarni aniqlash, shuningdek to'lovni yoki qaytarish (vozvrat)ni boshqa soliq to'lovchi hisobiga kiritilganligi yoki kiritilmaganligini aniqlash;

3) Ro'yxatdan chiqarilgan korxonalarining soliq qarzlarini yoki ortiqcha to'lovlari qoldig'i, yoki qarzi bo'la turib ro'yxatdan chiqarilgan korxonalar ro'yxati, jumladan, bankrotlik alomatlarini bilan ro'yxatdan chiqarilgan korxonalar ro'yxati;

4) ShKda soliq qarzi bo'la turib (yoki hosil qilib) boshqa soliq turiga o'tkazilgan (yoki qaytarilgan) holatlar;

5) Hukumat bayonnomalariga asosan haqiqatda mavjud soliq qarzidan ko'p yoki kam miqdorda muddati uzaytirilgan yoki hisobdan chiqarilgan holatlar;

6) Soliq qarzi mavjud bo'lmasdan (yoki yetarli bo'lmasdan) inkasso topshiriqnomasi (jumladan, debitori hisobidan) orqali undirilishi natijasida yuzaga kelgan ortiqcha to'lovlar holatlarini aniqlash;

7) Shaxsiy kartochkalardagi noaniqliklarni (nalojeniyelar) aniqlash;

8) ShKga kiritilgan hisobotlarni to'g'ri o'tkazilganligi hamda ShKda mavjud bo'lib «Hisobotlar»da mavjud bo'lmagan va aksincha holatlarni aniqlash.

Javobgarlik

ShKlarga kiritiladigan ma'lumotlar bilan ta'minlash va ShKlarni yuritish uchun quyidagilar:

Soliqlar va majburiy to'lovlar tushumlarini hisobga olish, tahlil qilish, ma'lumotlar bazasiga xizmat ko'rsatish bo'limining soliq to'lovchi ShKsini yuritish uchun mas'ul xodimi hamda bo'lim boshlig'i soliq va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha hisoblangan (kamaytirishga hisoblangan), undirilgan (to'langan, qaytarilgan), to'lov muddati kechiktirilgan (hisobdan chiqarilgan, bo'lib-bo'lib to'lash imkoni berilgan), hisoblangan penya va jarima summalarini ShKlarda to'g'ri va to'liq aks ettirish, shuningdek ularni hisobini yuritish va hisobotlarni tuzish uchun shaxsan javobgardir.

DSIning Kameral nazorat bo'limi xodimi belgilangan shakl ma'lumotlarini to'liq va to'g'ri to'ldirib (tayyorlab) o'z vaqtida ta'minlanishi yuzasidan javobgardir.

Soliqlar va majburiy to'lovlar tushumlarini hisobga olish, tahlil qilish, ma'lumotlar bazasiga xizmat ko'rsatish bo'limining mas'ul xodimi va bo'lim

boshlig'i soliq to'lovchilarning ShKlarda budjet va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga hisoblangan, kamaytirishga berilgan, qo'shimcha hisoblangan, to'lov muddati kechiktirilgan (bo'lib-bo'lib to'lash imkoni berilgan, hisobdan chiqarilgan), to'langan, qaytarilgan, boshqa soliq turlariga o'tkazilgan, penya va jarima summalarini ShKlarda to'g'ri va to'liq aks ettirilishi va ma'lumotlar tayyorlanishi yuzasidan javobgardir.

Soliq organi rahbari (yoki o'rinbosari) Soliqlar va majburiy to'lovlar tushumlarini hisobga olish, tahlil qilish, ma'lumotlar bazasiga xizmat ko'rsatish bo'limida soliq to'lovchilarning budjetga soliq va majburiy to'lovlari va budjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga ajratmalari hisobini yuritishni tashkil etish va nazorat qilish yuzasidan javobgardir.

Soliq organining rahbari va mas'ul o'rinbosari solliqlar va boshqa majburiy to'lovlar hisobini yuritish ishlarining nazoratini olib borish bo'yicha javobgardir.

ShKlarni yuritish uchun asos bo'lgan ma'lumotlarni noqonuniy yuritganlik uchun, ShKlarni noqonuniy ravishda ochganlik, ma'lumotlar kiritganlik, yopganlik uchun mas'ul shaxslar qonunda belgilangan tartibda javobgarlikka tortiladi va ShKlarga asossiz o'zgartirish kiritilishi qat'iy taqiqlanadi.

Davlat soliq xizmati organlarida dasturiy majmuadan to'liq va samarali foydalanish bo'yicha buyruqlar bilan mas'ul xodimlarni tayinlash va ular tomonidan ijrosini ta'minlash yuzasidan doimiy nazorat olib borish hududiy Davlat soliq organlari rahbarlarining shaxsan zimmalariga yuklatiladi.

4.«Elektr energiyasi bo'yicha muddati o'tgan qarzdorlik hisobini yuritish» dasturiy mahsulini joriy qilishning maqsadlari.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004 yil 1 noyabrdagi «Elektr energiyasidan foydalanganlik uchun hisob-kitob mexanizmini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 511-sonli qarorida belgilangan talablarni to‘liq va sifatli ijro etilishini ta‘minlash maqsadida Davlat soliq xizmati tizimida hisob-kitob va nazorat ishlarini yanada kuchaytirilishini ta‘minlovchi «Yuridik shaxslar tomonidan iste‘mol qilingan elektr energiyasi uchun hisob-kitoblarni amalga oshirilishini nazorat qilish va to‘lov muddati o‘tgan qarzlarni qisqartirish natijalari tahlilini olib borish» dasturiy mahsuli joriy qilindi. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004 yil 1 noyabrdagi “Elektr energiyasidan foydalanganlik uchun hisob-kitob qilish mexanizmini tubdan takomillashtirish chora – tadbirlar to‘g‘risida” 511-sonli qarori bilan soliq organlariga quyidagi funksiyalar yuklatildi:

- Yuridik shaxslar tomonidan iste‘mol qilingan elektr energiya uchun to‘lov muddati o‘tgan qarzlarni yig‘ish;
- Iste‘mol qilingan elektr energiya uchun mablag‘larning to‘liq tushishini nazorat qilish.

Qarorda belgilangan talablarni samarali ijro qilish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Davlat Soliq Qo‘mitasining 2005 yil 5 avgustdagi 148–sonli bo‘yruq‘iga asosan iste‘mol qilingan elektr energiyasi uchun qarzdorlikni qistarish borasidagi nazorat va tahlil ishlari, shuningdek boshqa mutasaddi idoralar bilan hamkorlik ishlarining natijalarini jamlovchi dasturiy mahsul yaratildi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004 yil 1 noyabrdagi 511-sonli qarorida belgilangan talablarni to‘liq va sifatli ijro etilishini ta‘minlash maqsadida Davlat soliq xizmati tizimida hisob-kitob va nazorat ishlarini yanada kuchaytirilishini ta‘minlovchi dasturiy mahsul joriy qilinib, quyidagi imkoniyatlar yaratildi.

Elektr energiyasi iste'moli va hisob-kitobi bo'yicha o'rnatilgan talablarga rioya etmagan, ya'ni elektr energiyasi berishga shartnoma tuzmagan va shartnomada nazarda tutilgan elektr energiyasi hajmi qiymatining kamida 30 foizini oldindan to'lamagan "O'zstandart" agentligi organlari tomonidan tekshirilgan iste'mol qilinagan energiyani hisobga olish priborlariga ega bo'lmagan, hisob-kitob qilish oyi tamom bo'lgandan keyin 30 kun mobaynida iste'mol qilingan energiyasi uchun to'lanmagan qarzi mavjud bo'lgan, shartnomada nazarda tutilgan miqdordan ortiqcha elektr energiyasi iste'mol qilgan yuridik shaxslarni aniqlash va ularga nisbatan huquqiy ta'sir choralarni ko'rish ishlarini ko'chaytirishdir.

Dasturiy mahsulni joriy qilishning maqsadlari:

- ♦ Muddati o'tgan qarzdorlikni qisqartirish borasida quyi soliq idoralarning faoliyati ustidan nazoratni kuchaytirish;
- ♦ Iste'mol qilingan elektr energiya uchun muddati o'tgan qarzdorlikka ega yuridik shaxslar ustidan nazoratni kuchaytirish;
- ♦ Elektr energiya iste'mol va hisob-kitobi bo'yicha o'rnatilgan talablarga rioya etmagan yuridik shaxslarni aniqlash va ularga nisbatan huquqiy ta'sir choralarni ko'rish ishlarini kuchaytirish;
- ♦ Muddati o'tgan qarzdorlikni qisqartirishga aloqador bo'lgan boshqa idoralar bilan o'zaro hamkorlik ishlarini samarasini oshirish;
- ♦ Muddati o'tgan qarzdorlikni vazirlik, tarmoq va hududlar kesimida tahlil qilish va tegishli choralarni belgilash.

Dasturiy mahsulning ma'lumotlar bazasini yaratish va ushbu bazadan statistik hamda jamlangan ma'lumotlarni shakllantirish manbalari:

1–manba - Tuman Elektr tarmoq korxonalaridan olinadigan ma'lumotlar:

2 – manba - Viloyat (shahar) Xo'jalik sudidan olinadigan ma'lumotlar:

3 – manba - Sud qarorlarini ijro etish, sudlar faoliyatini moddiy-texnika jihatdan va moliyaviy ta'minlash departamentidan olinadigan ma'lumotlar:

4 – manba - Soliq idoralaridan olinadigan ma'lumotlar:

Ma'lumotlar bazasidan muddati o'tgan qarzdorligi mavjud yuridik shaxslarning qarzlarini undirish bo'yicha olib borilgan ishlarni, y'ani:

1. Hududiy elektr tarmoq korxonalaridan reyestr asosida taqdim etilgan korxonalar.
2. Qarzdor korxonalar bo'yicha soliq idoralari tomonidan sudga ariza taddim etilgunga qadar ixtiyoriy to'lov summasi va sanasi.
3. Xo'jalik sudlariga taqdim etilgan ariza raqami, sanasi va summasi.
4. Qarzdor korxonalar tomonidan sud buyrug'i chiqqunga qadar ixtiyoriy to'lov summasi va sanasi.
5. Xo'jalik sudi tomonidan qabul qilingan sud buyrug'i bo'yicha ma'lumotlar (raqam sanasi, summasi, rad etilgan ariza bo'lsa, rad etilishi sababi).
6. Soliq idoralari tomonidan sud buyrug'ini ijro departamentiga topshirish sanasi va sud buyrug'i summasi.
7. Sud departamenti tomonidan olib borilgan ishlar, qarzdorning hisob raqamidan va mol-mulkini sotish hisobidan undirilgan mablag'lar
8. Iste'mol qilingan elektr energiyasi uchun muddati o'tgan qarzdorlikka ega yuridik shaxslarning mol-mulki va boshqa daromad manbai bo'lmagan taqdirda ijrosiz qaytatilgan sud buyruqlari.

9. Budget va budgetdan tashqari maqsadli jamg'armalardan boqimanda summasi va paydo bo'lgan sanasi to'g'risidagi ma'lumotlarni korxonalar kesimida ko'rish imkoniyatlari yaratildi.

Tayanch so'z va atamalar

STYuSh, ShHV, Administrator, BANK, KLS, Registratsiya, Spravochniki, Sverka, SI AIJ (soliq inspektorining avtomatlashtirilgan ish joyi), SI AIJ -4, Iste'molchi rekvizitlari, ETK, Sud qarorlarini ijro etish, sudlar faoliyatini moddiy-texnika jihatdan va moliyaviy ta'minlash departamenti, qarzdor korxonalar, "O'zbekenergo", DAK, ONLINE tizim, «Taqdimnoma».

Nazorat savollari

1. "Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasini joriy qilish maqsadlari nimalardan iborat?
2. "Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi yordamida qaysi vazifalar avtomatlashtirildi?
3. "Yuridik shaxslar hisobini va shaxsiy kartochkalarini yuritish» dasturiy majmuasi qanday asosiy qismlardan iborat?
4. SIAIJ-4 dasturiy majmuasini amaliyotga qachondan boshlab joriy qilindi?
5. «SI AIJ (YuSh)-» DMda dasturida shaxsiy hisob varaqalari moduli vazifasi nimalardan iborat?
6. «SI AIJ (YuSh)-» DMda yuridik shaxslarni ro'yxatga olish moduli vazifasi nimalardan iborat?
7. «SI AIJ (YuSh)» DMda yuridik shaxslarning ma'lumotnomalari moduli vazifasi nimalardan iborat?

8. «SI AIJ (YuSh)-» DMda dasturida ma'lumotlar bazasi administratori moduli vazifasi nimalardan iborat?
9. «SI AIJ (YuSh)-» DMda bank hujjatlarini qayta ishlash moduli vazifasi nimalardan iborat?
10. «SI AIJ (YuSh)-» DMda tashkilotlar bilan taqqoslash moduli vazifasi nimalardan iborat?
11. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi bilan SIAIJ-3 dasturiy majmuasida qanday muammolar yuzaga keldi?
12. SIAIJ dasturiy majmuasining takomillashtirilishi necha bosqichdan iborat?
13. Dasturiy majmuani takomillashtirish natijasida kelgusida qanday ishlar amalga oshiriladi?
14. SIAIJ-4 dasturiy majmuasining oldingi dasturiy majmuaga nisbatan qanday farqi va qulayliklari bor?
15. «Elektr energiyasi bo'yicha muddati o'tgan qarzdorlik hisobini yuritish» dasturiy mahsuli qachon va qanday maqsadlarda joriy qilingan?
16. «Elektr» dasturiy mahsulda ma'lumotlar bazasi qanday shakllanadi?
17. Ma'lumotlar bazasi asosida qanday tahliliy ishlarni olib borish mumkin?
18. MBdan muddati o'tgan qarzdorligi mavjud yuridik shaxslarni qarzlarini undirish bo'yicha qanday ishlar amalga oshiriladi?
19. Dasturiy mahsulni takomillashtirish bo'yicha qanday ishlar amalga oshirilmoqda?

Adabiyotlar: 2, 7, 9, 15, 19-21, 24, 27, 36-38, 42, 48, 50, 52.

